

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

RAPPORT ENKÄT- GEMENSAMMA GRUNDER FÖR SAMVERKAN OCH LEDNING

RESULTAT, ANALYS OCH SLUTSATS
FRÅN MSB:S WEBBASERADE
ENKÄTUNDERSÖKNING UNDER FEBRUARI 2020.

RAPPORT
ENKÄT -GEMENSAMMA GRUNDER
FÖR SAMVERK AN OCH LEDNING
RESULTAT, ANALYS OCH SLUTSATS
FRÅN MSB:S WEBBASERADE
ENKÄTUNDERSÖKNING UNDER FEBRUARI 2020.

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Enhet: KC-ST-Samverkan och ledning

Foto omslag:

Text:

Tryck: DanagårdLITHO

Förord

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har genomfört en webbaserad enkätundersökning mellan den 3 januari och 6 mars-2020, för att fånga in aktörernas behov av uppdatering av ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” som utvecklades 2012-2014¹.

Syftet med uppdateringen är att öka förmåga att hantera samhällsstörningar över hela hotskalan och under störda förhållanden. En annan viktig anledning till uppdatering är också de förändringar som pågår inom det civila och militära försvaret

Uppdateringen kommer att vara en del i ett nytt projekt Gemensamma grunder 2.0 (GG 2.0). Projektet syftar till att öka förmågan till ledning och samverkan över hela hotskalan, med fokus på gråzon och höjd beredskap. Slutprodukten ska behandla perspektiven före, under och efter samhällsstörningar, och även omfatta dimensionen förberedande planering. Ett viktigt försteg till projektet är därför att kartlägga aktörernas behov, och vilka verktyg som redan finns som kan möta delar av det behovet.

Sedan mars 2020 befinner vi oss mitt i en global pandemi där vi genom en minskad smittspridning måste värna människors liv samtidigt som samhällets funktionalitet behöver säkerställas. Samverkan är helt nödvändig och strukturer för samordning och överenskommelser om inriktningar diskuteras.

”Gemensamma grunder för samverkan och ledning” är ett sätt att tänka och ett sätt att arbeta på som är aktörsgemensamt. Därför vill MSB tillsammans med aktörerna fortsätta arbetet och ta tillvara det som fungerar bra, vidareutveckla det som behövs, och tillföra det som kanske saknas inom området för samverkan och ledning .

Karlstad, 2020-08-25

Niklas André

Enhetschef

Enheten för samverkan och ledning samt samordnat stöd (KC-ST)

Rapport-

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap

Kontaktpersoner; Heléne Nilsson och

Pia Håkansson.

Mailadress; gemensammagrunder@msb.se

Enheten för samverkan och ledning samt samordnat stöd (KC-ST)

¹Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar (MSB777)

Innehåll

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	5
METOD	7
DEL-1 REDOVISNING AV ENKÄTSVAR FÖR KAPITEL 1-22	9
DEL 2- VÄGLEDNINGAR OCH METODSTÖD	35
DEL 3- FÖRSLAG PÅ OLIKA TEMAN	41
DEL 4-	43
INVENTERING BEFINTLIGA VERKTYG OCH STÖD	43
DISKUSSION	44
Behovet av uppdatering.....	44
Höjd beredskap och civilt försvar	45
Form och språk.....	45
Vägledning, metodstöd och andra verktyg	46
Påverkan av COVID-19	46
Reflektion i ett vidare perspektiv.....	47
Nästa steg	48
Slutsatser och rekommendationer	49

Sammanfattning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har genomfört en webbaserad enkätundersökning mellan 31 januari – 6 mars för att fånga in aktörernas behov av uppdatering av ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” som utvecklades 2012-2014².

Syftet med uppdateringen är att öka förmåga att hantera samhällsstörningar över hela hotskalan och under störda förhållanden. En annan viktig anledning till uppdatering är också de förändringar som pågår inom det civila och militära försvaret.

Resultatet visar att *Höjd beredskap* och *Identifierade brister och utvecklingsbehov*, är de två kapitel (områden) som har störst behov av uppdatering. Även innehåll som handlar om roller, ansvar, organisering, samverkan och aktörsgemensamma former har lyfts fram som viktiga delar att uppdatera. Aktörerna har gett ett stort antal synpunkter och förslag som gör att samtliga kapitel i boken behöver ses över och uppdateras.

Sammanfattningsvis:

- Det finns ett behov av en översyn av både innehåll, form och språk.
- Arbetet behöver utgå från krisberedskapen och inkludera olika teman som handlar om långvariga störningar, höjd beredskap, störda förhållanden, civilt försvar, och total försvar.
- De aktörsgemensamma arbetsformerna och funktioner inom inriktning och samordning behöver särskilt beaktas och hur innehållet ska tillämpas bör tydligare beskrivas.
- De vägledningar och metodstöd inom samverkan och ledning som finns framtagna behöver i vissa delar ses över parallellt.
- Det framtida arbetet med Gemensamma grunder 2.0 behöver ske tillsammans med aktörerna utifrån en helhetssyn och erfarenheter och lärdomar från den pågående pandemihanteringen tillvaratas. Detta för att utveckla, forma och förstärka den gemensamma krishanteringsförmågan från nu och framåt.

²Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar (MSB777)

Bakgrund

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har tillsammans med ett stort antal samhällsaktörer tagit fram ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar”. Syftet är att boken ska ge vägledning till aktörerna för att underlätta aktörsgemensam inriktning och samordning. Den gemensamma grunden innehåller sätt att tänka och sätt att göra, för att öka förmågan att tillsammans hantera samhällsstörningar.

En viktig anledning till behovet av uppdatering är det förändrade säkerhetspolitiska läget som har medfört en uppbyggnad av det civila och militära försvaret. MSB avser därför att starta ett projekt för att uppdatera ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” med syfte att inkludera hantering under gråzon och höjd beredskap. Projektet syftar till att öka förmågan till ledning och samverkan över hela hotskalan, med fokus på gråzon och höjd beredskap. Slutprodukten ska behandla perspektiven före, under och efter samhällsstörningar, och även omfatta dimensionen i den förberedande planeringen.

Erfarenheterna från hanteringen av covid-19 kommer sannolikt påverka projektets utformning och dess innehåll.

Syfte med enkätundersökningen

Syftet med enkätundersökningen har varit att identifiera aktörernas behov av uppdatering av innehållet i boken; Gemensamma grunder för samverkan och ledning samt de vägledningar och metodstöd som finns framtagna inom området samverkan och ledning. Syftet var även att inventera olika metodstöd och verktyg som redan finns i bruk och som skulle kunna användas mera aktörsgemensamt.

Metod

Enkät

Datansamlingen är genomförd med en webbaserad enkät (CAWI). Ramboll Management Consulting har på uppdrag av MSB ansvarat för administrationen av webbenkäten och den kvantitativa sammanställningen. Enkäten är framtagen av KC-ST-samverkan och ledning med stöd av avdelningsrepresentanter inom MSB. Samråd har också skett med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)³.

Webbenkäten distribuerades till alla kommuner, kommunala räddningstjänstorganisationer, regioner, och länsstyrelser samt övriga bevakningsansvariga myndigheter via funktionsbrevlådor och registraturer. Även ett urval av privata aktörer, frivilliga aktörer och universitet fick möjlighet att delta i undersökningen

Enkätundersökningen genomfördes den 31 januari – 6 mars 2020 och svaren har hanterats som organisationens/myndighetens samlade svar.

Enkäten bestod av fyra delar:

Del 1 – Gemensamma grunder 1.0- Kapitel 1-22

Del 2 – Vägledning och metodstöd

Del 3 – Gemensamma grunder 2.0- Teman

Del 4 – Inventering befintliga verktyg och stöd för samverkan och ledning

Bearbetning och sammanställningar

Enkätsvaren har bearbetats och analyserats kvantitativt inom ramen för enkätverktyget Survey-X. I enkäten har det varit möjligt att skriva kommentarer i fritext och samtliga har bearbetats med en kvalitativ ansats. Avsikten med den kvalitativa sammanställningen är att på ett kortfattat och överskådligt sätt i rapporten återge sammanfattningar av svarens innebörd.

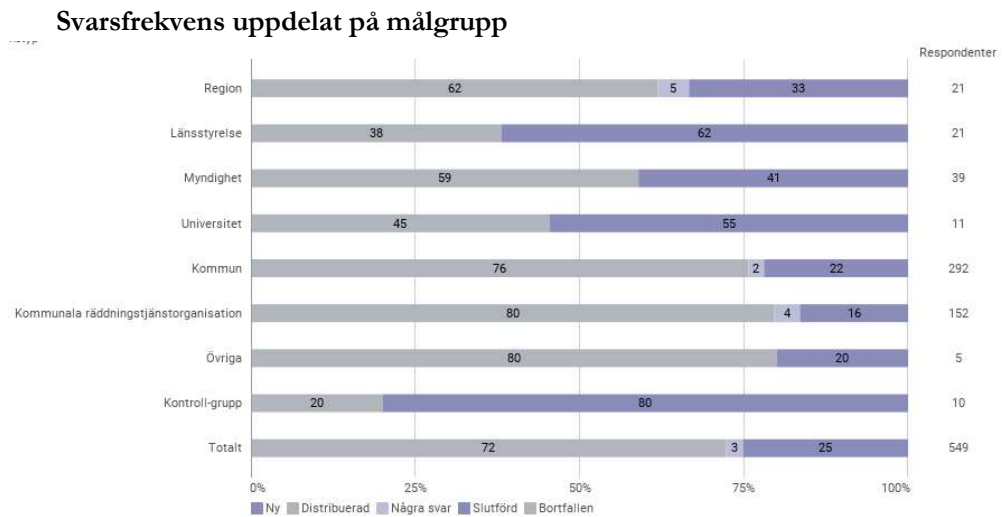
Målgrupper

Enkäten distribuerades till 549 aktörer vilka fördelades på följande åtta målgrupper. Regioner ($n=21$), Länsstyrelser ($n=21$), Myndigheter ($n=39$), Kommuner ($n=292$), Kommunala räddningstjänstorganisationer ($n=152$), Universitet ($n=11$), övriga ($n=5$) samt en kontrollgrupp av sakkunniga ($n=10$).

³ MSB har i enkätarbetet haft samråd med Sveriges Kommuner och Regioner enligt förordningen om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från kommuner och näringsidkare, SFS 1982:668

Svarsfrekvens

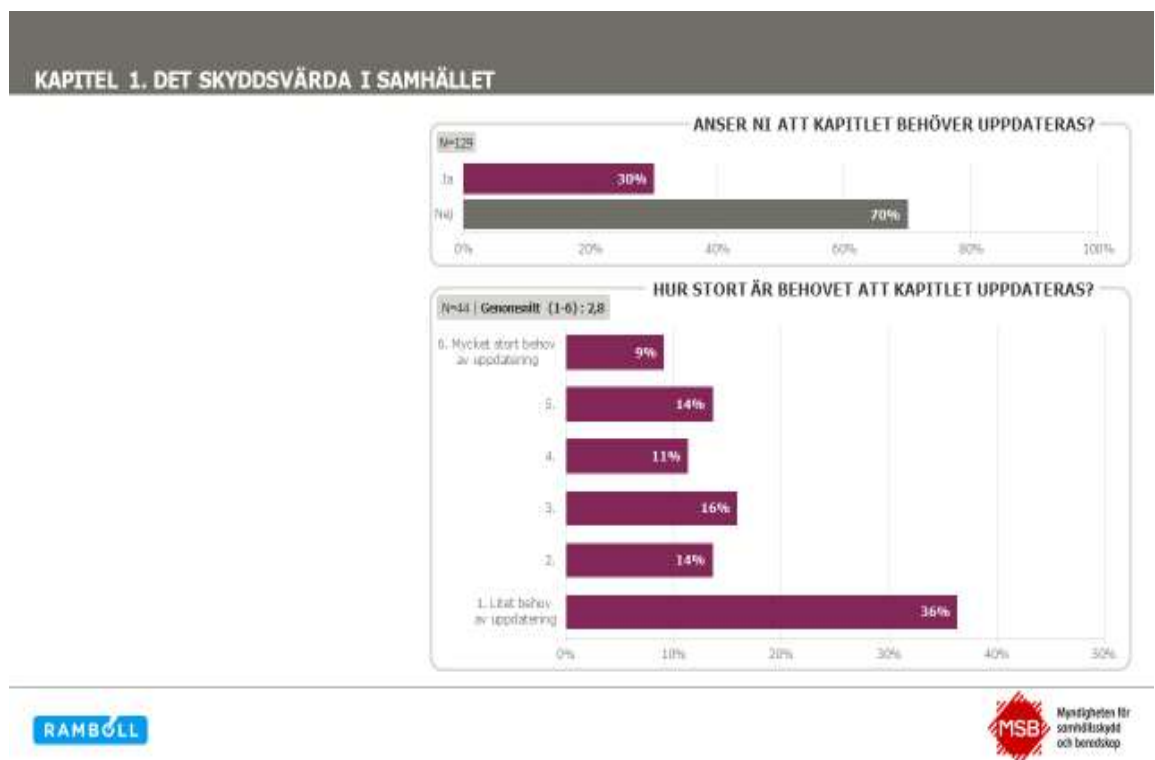
Enkäten är distribuerad till 549 olika aktörer varav 152 helt eller delvis svarat. Svarsfrekvensen är beräknad till 28 procent. Diagrammet nedan visar antalet respondenter som svarat på enkäten uppdelat per målgrupp.

Del-1 Redovisning av enkätsvar för Kapitel 1-22

Här redovisas resultatet över vilka kapitel i Gemensamma grunder för samverkan och ledning som respondenterna anser behöver uppdateras (JA/NEJ) samt en skattning (1-6) av hur stort det aktuella behovet är. På varje fråga fanns möjlighet att lägga särskilda synpunkter som fri text. Fritextsvaren har samtliga bearbetats och sammanställts och samtliga målgruppers enskilda svar har tagits omhand och analyserats. Frågorna i del 1 följer innehållet i bokens Kapitel 1-22.

Kapitel 1- Det skyddsvärda i samhället

Utav de 129 respondenter som har svarat anser 30 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde av 2,8 på skala 1-6.

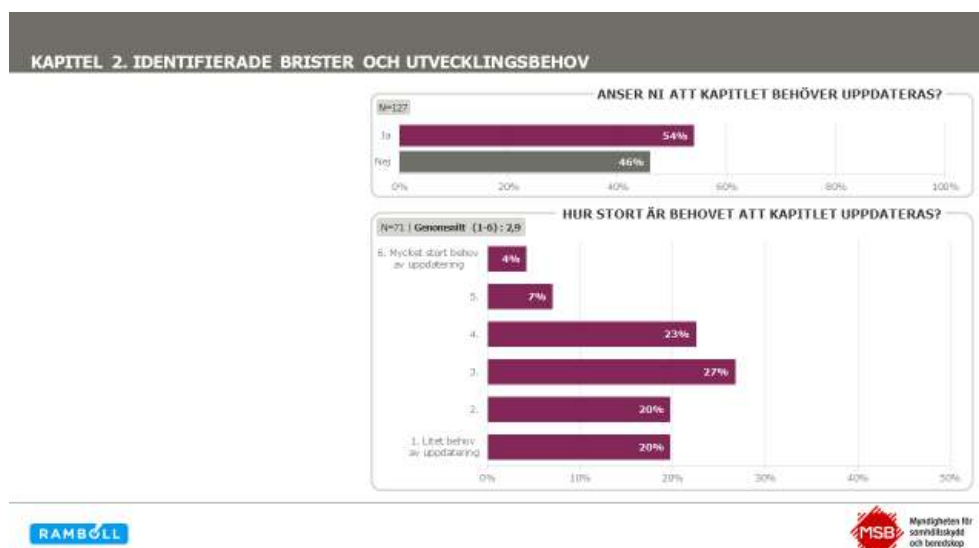
70 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras

Länsstyrelserna och myndigheterna har ett större behov av uppdatering än övriga målgrupper.

Fritextsvar (n=32)

Flera av fritextsvaren berör att totalförvarsaspekten, civilt försvar, höjd beredskap och krig saknas. Många svar är synpunkter av olika slag avseende det skyddsvärda som det framställs i ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning”. Några efterlyser tydligare koppling till riksdagens och regeringens mål. Några önskar mer konkret stöd och exempel på hur skyddsvärdena kan tillämpas. Några framför behovet av att ta upp prioriteringar av skyddsvärden och vilka konflikter som kan uppstå.

Kapitel 2- Identifierade brister och utvecklingsbehov

Utav de 127 respondenter som har svarat anser 54 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde av 2,9 på skala 1-6.

46 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

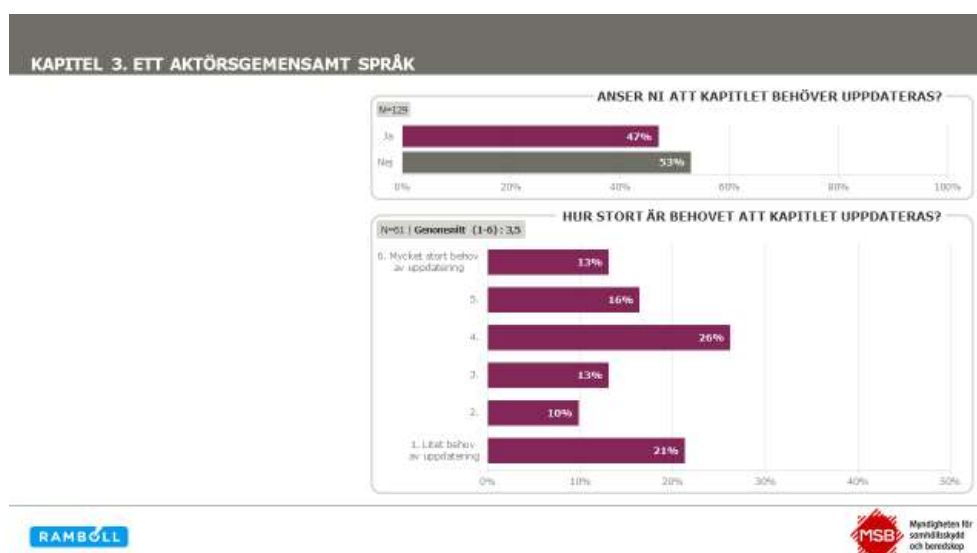
Länsstyrelserna och myndigheterna har ett större behov av uppdatering än övriga målgrupper.

Fritextsvar (N=32)

Kapitlet beskriver brister och utvecklingsbehov som utgör viktiga motiv till ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar”. I svaren framträder två tydliga kategorier. Samtliga svar berör att det behövs en uppdatering av hur bristerna ser ut nu och att dessa uppkomna brister också studeras utifrån nutiderfarenhet, kunskaper och evidensbas.

Den andra kategorin påtalar utvecklingsbehovet avseende civilt försvar och totalförsvar.

Kapitel 3- Ett aktörsgemensamt språk

Utav de 129 respondenter som har svarat anser 47 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.5 på skala 1-6.

53 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Regionerna, länsstyrelserna och universiteten skattar behovet högre än övriga målgrupper.

Fritextsvar (N=50)

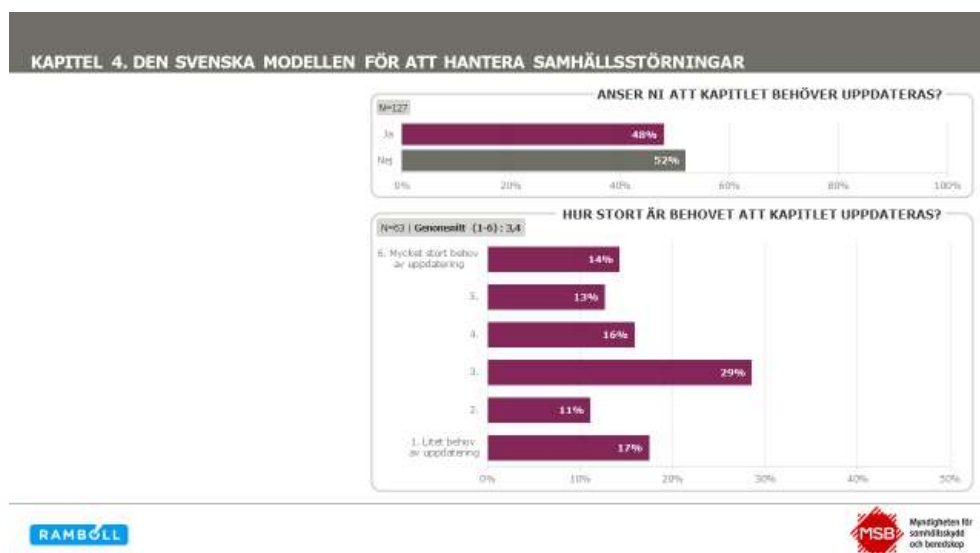
Olika synpunkter på termen samhällsstörning framförs i fritextsvaren, både negativa och positiva. En respondent framför att termen samhällsstörning var bra när boken kom ut men är vag och speglar inte konsekvenser som höjd beredskap och krig medför. Någon menar att samhällsstörning inte finns med som begrepp i någon lag. Någon respondent menar att termen samhällsstörning är användbar medan någon

annan säger att det behöver tydliggöras att begreppet samhällsstörning även inbegriper krig.

Många beskriver att termer som relaterar till totalförvar, civilt försvar, höjd beredskap och gråzon behöver tillföras. Militära och civila begrepp behöver samordnas då samverkan med Försvarsmakten har kommit att bli en betydelsefull del i den aktörsgemensamma kontexten.

Några menar att termen inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) behöver ses över.

Kapitel 4- Den svenska modellen för att hantera samhällsstörningar

Utav de 127 respondenter som har svarat anser 48 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.4 på skala 1-6.

52 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Universiteten och kontrollgruppen (experter) skattar behovet av uppdatering signifikant högre än övriga målgrupper.

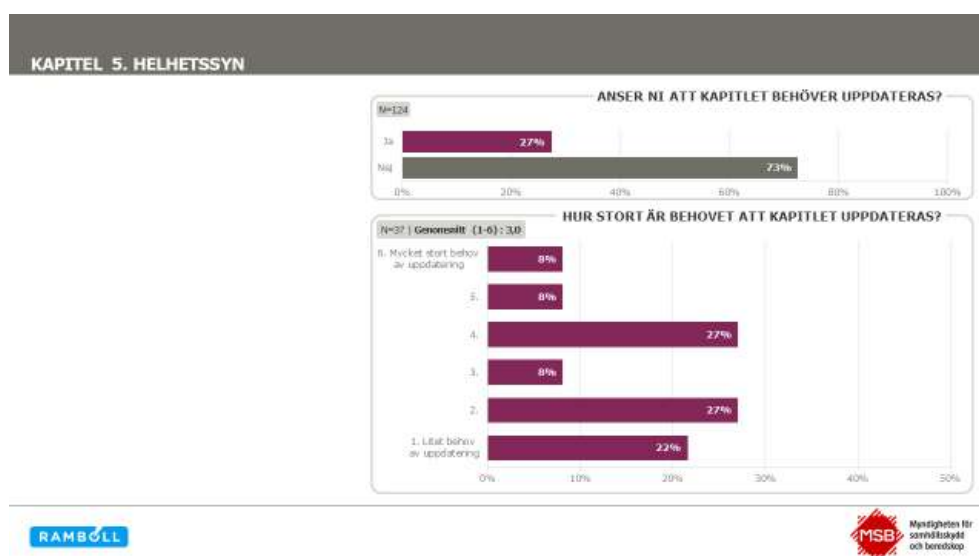
Fritextsvar (N=49)

Många av respondenterna framför att höjd beredskap, totalförsvarsförsvarsperspektivet och civilt försvar behöver ingå.

I övrigt förekommer mycket spridda synpunkter. Fler laghänvisningar behövs. MSB:s samordningsansvar bör framgå. Slutsatser från Barbro Holmbergs utredning bör

tillvaratas. Den högre regionala nivån bör tas med. Beskrivning av näringslivets roll och frivilliga som resurser. Ett par svar berör frågan om de tre principerna (ansvar, närhet, likhet) är ändamålsenliga. De internationella strukturerna behöver inkluderas. (Nato, Nato:s partnerskap, EU).

Kapitel 5- Helhetssyn

Utav de 124 respondenter som har svarat anser 27 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.0 på skala 1-6.

73 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Universiteten och kontrollgruppen (experter) skattar behovet av uppdatering signifikant högre än övriga målgrupper.

Fritextsvar (N=30)

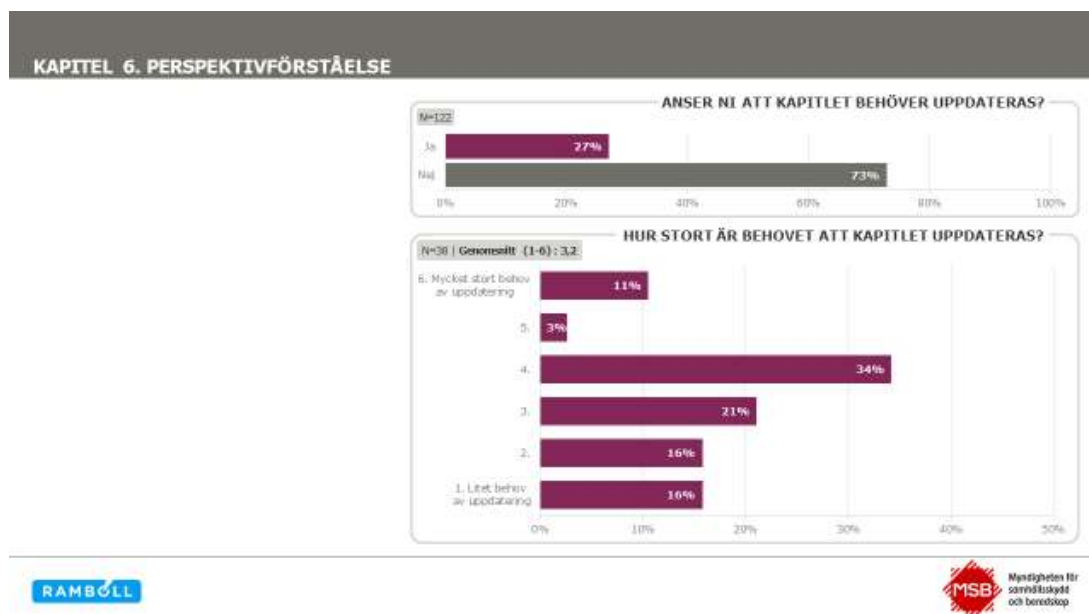
Några menar att språket ska förenklas och bli mindre akademiskt.

Flera svar berör frågan hur helhet ska tillämpas praktiskt. Exempel på svar: Det (kapitlet) är inte praktiskt. Exemplifiera och tydliggör hur arbetet kan genomföras i praktiken. Stycket om att tillämpa helhetssyn praktiskt bör utvecklas. Behöver utvecklas med avseende på hur man faktiskt tillämpar helhetssyn. Vad innebär det i praktiken att ha en helhetssyn?

Några berör att höjd beredskap, civilt försvar och gråzon bör läggas in i kapitlet.

I övrigt framförs enstaka synpunkter. Exempel: En fördjupning behövs om att samverkansstrukturen bör göras mer flexibel för att inbegripa faktiskt berörda aktörer snarare än de vanliga krisaktörerna. Utgå inte så ensidigt från ett uppifrånperspektiv. Allmän översyn av text och innehåll. Generell översyn. Klargöra vilken roll de olika aktörerna har i en aktuell händelse. Mycket bra kapitel.

Kapitel 6 -Perspektivförståelse

Utav de 122 respondenter som har svarat anser 27 % att kapitlet är i behov av uppdatering och de har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.2 på skala 1-6.

73 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

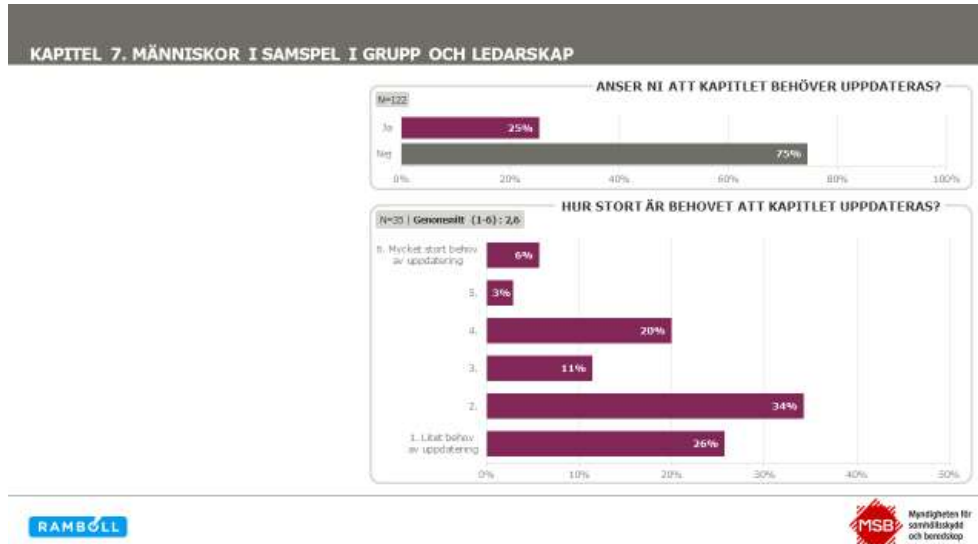
Kommunerna har lägst behov av uppdatering.

Fritextsvar (N=32)

Några svar berör samma områden som berörs i svaren för de flesta frågorna, nämligen att språket bör förenklas, att civilt försvar och totalförsvarsdimensionen bör tillföras samt att det behövs konkretare förklaringar, exempel samt beskrivningar hur perspektivförståelse kan tillämpas.

I övrigt är svaren spridda utan att någon tendens går att identifiera. De spridda svaren består av enstaka synpunkter om att en allmän översyn bör göras samt värderingen att det är ett bra kapitel

Kapitel 7- Människor i samspel i grupp och ledarskap

Utav de 122 respondenter som har svarat anser 25 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 2.6 på skala 1-6.

75 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Myndigheter och Länsstyrelser skattar behovet av uppdatering högt till skillnad från kommunala räddningstjänstorganisationer och kommuner som har skattat lågt.

Fritextsvar (N=31)

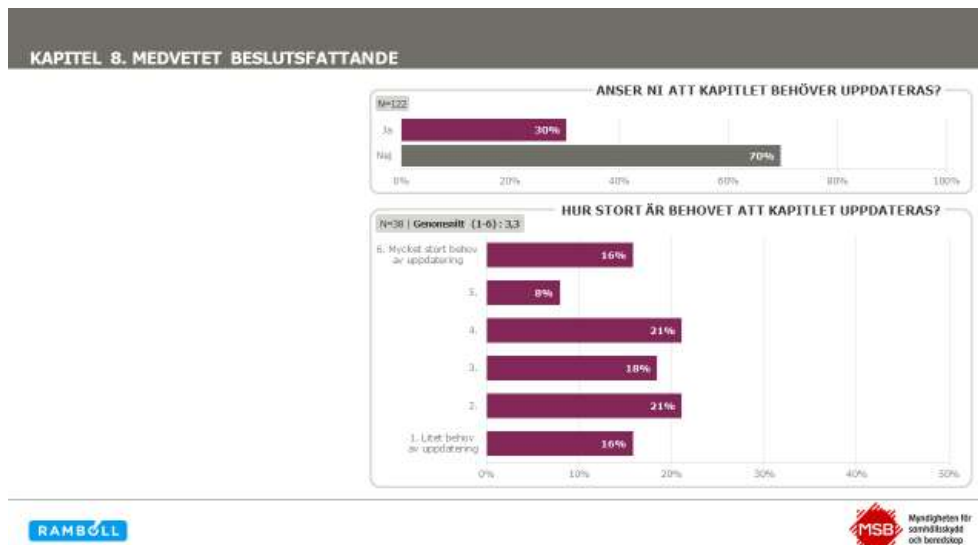
Svaren fördelar sig utifrån ett mönster, som består av positiva värderingar, negativa värderingar och enstaka synpunkter.

De positiva värderingarna uttrycks som att det är en bra beskrivning, att det är ett bra och givande avsnitt som väcker intresse, bra kapitel, mycket bra kapitel.

De negativa värderingarna uttrycks som att kapitlet kan utgå, kan kortas ned, att det är ett teoritunt kapitel som kanske kan minskas ned.

Bland de enstaka synpunkterna återkommer de för alla kapitlen befintliga svaren att civilt försvar och totalförsvarsdimensionen bör tillföras. Ett par svar undrar om nyare forskning kan tillföra något. I övrigt är synpunkterna spridda

Kapitel 8 –Medvetet beslutsfattande

Utav de 122 respondenter som har svarat anser 30 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.3 på skala 1-6.

70 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Regioner, Länsstyrelser, Universiteten och Kontrollgruppen (experter) skattar behovet av uppdatering högt till skillnad från kommuner som har skattat lågt.

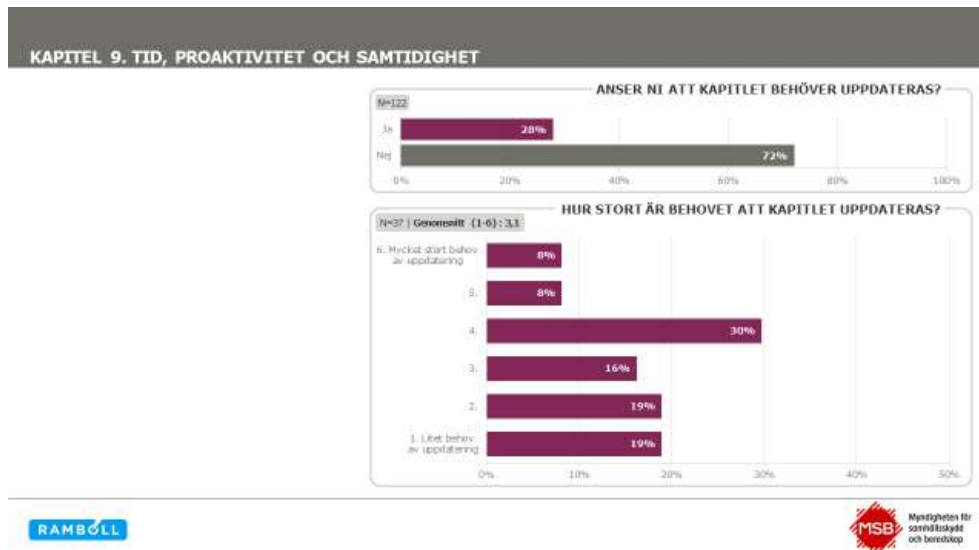
Fritextsvar (N=32)

Den övergripande mängden svar berör svårigheter med att förstå och tillämpa kapitlets budskap. Exempel på svar som återspeglar detta: Innehållet är bra men förenkla språket. Kapitlet är onödigt långt och teoretiskt. Skippa beskrivningarna av typ 1 respektive typ 2, det går att beskriva principer för beslutsfattning utan att blanda in dessa två typer. För teoretiskt och tar upp för mycket plats. Skrivet på ett sätt som är svårt att ta åt sig. Gör det enklare. Teoritungt kapitel som skulle kunna konkretiseras och kortas ned. Hur menas det med att använda papper och penna i beslutsfattande?

Mot detta finns svar som betonar att kapitlet är viktigt. Exempel på synpunkter: Innehållet är bra. Innehållet är det inget fel på. Vill poängtera att det är ett viktigt kapitel. Bra att det är med. Väldigt viktigt kapitel, kunskap om system 1 och 2 är väsentligt. Mycket värdefullt kapitel.

Ett svar menar att totalförsvarsdimensionen bör tillföras. Ett svar hänvisar till befintliga metoder som blandar analytiskt och intuitivt beslutsfattande.

Kapitel 9 – Tid, proaktivitet och samtidighet

Utav de 122 respondenter som har svarat anser 28 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.1 på skala 1-6.

72 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Myndigheter, Regioner och Kontrollgruppen (experter) skattar behovet av uppdatering högt till skillnad från kommuner som har skattat lågt.

Fritextsvar (N=29)

Svaren kan fördelas på fem kategorier.

En har med svårigheter att förstå texten att göra. Exempel på svar är: Innehållet är bra men förenkla språket. Sidorna 64 och 67 svåra att förstå. En tendens till teoretisering. Mer exempel. Teoritungt kapitel.

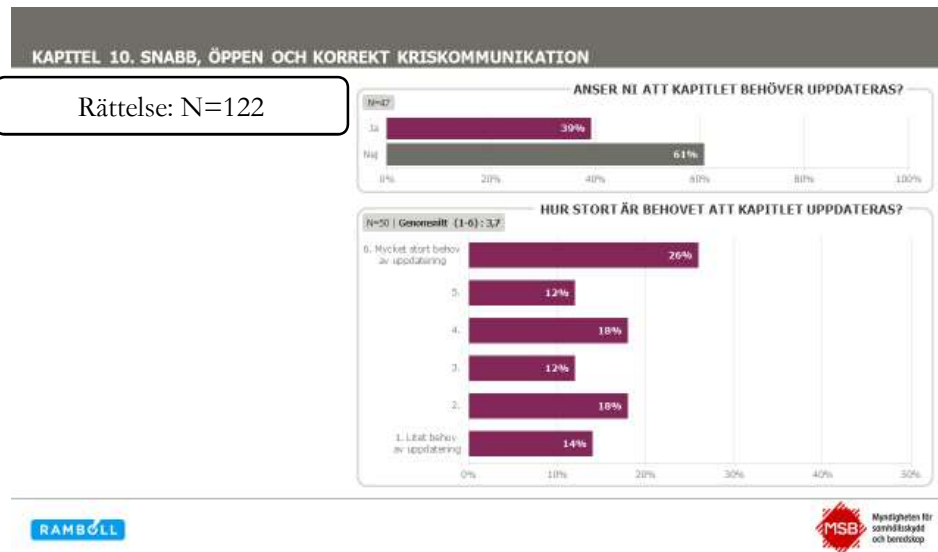
En kategori har med att olika aktörer och olika nivåer kan arbeta i olika tidsskalor samtidigt. Innebörden i svaren är att kapitlet bör beröra detta.

En kategori gäller att civilt försvar, höjd beredskap, totalförsvarsdimensionen och gråzons-begreppet bör tillföras.

En kategori är positiva utsagor, t.ex. innehållet bra, bra och viktigt kapitel, bra kapitel, mycket bra kapitel som inte behöver ändras.

En kategori med i övrigt spridda synpunkter.

Kapitel 10 –Snabb,öppen och korrekt kriskommunikation

Utav de 122 respondenter som har svarat anser 39 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.7 på skala 1-6.

61 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser och Kommunala räddningstjänstorganisationer skattar behovet av uppdatering högt till skillnad från övriga målgrupper där framförallt kommunerna skattat lågt.

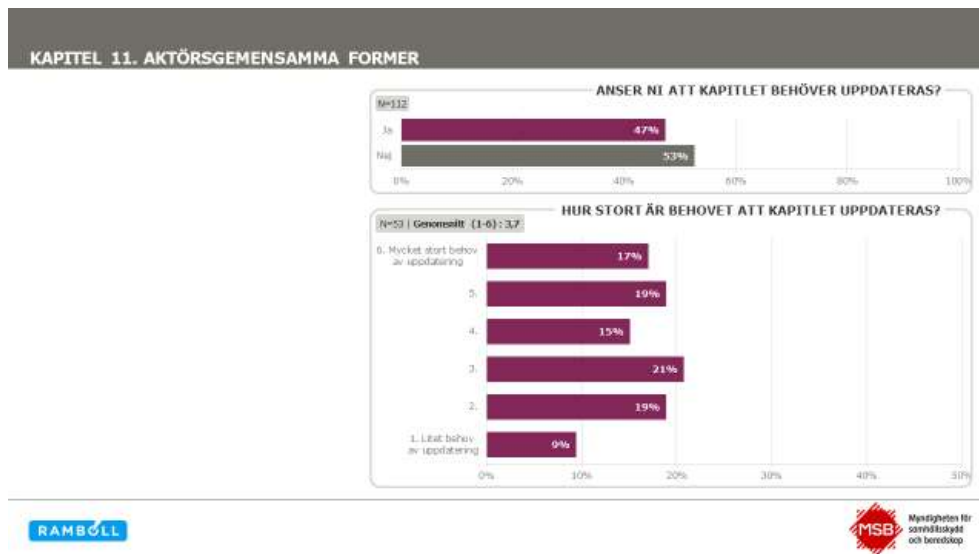
Fritextsvar (N=42)

En övervägande del av svaren ger synpunkter som innebär att kapitlet bör utvecklas på olika sätt. Flera svar hänvisar till vägledningen om kriskommunikation och menar att kapitlet behöver uppdateras utifrån vad som finns i vägledningen.

Många svar berör att kriskommunikation ska vara en integrerad del av processerna i hanteringen av samhällsstörningar och att detta måste framgå tydligare i kapitlet. Som ett dåligt exempel anger ett svar att krisinformatörer ibland upprättar ett eget samverkansnät och inte blir en integrerad del i ISF eller i ett stöd till ISF. Man ger förslag om att tydligt redogöra för de olika stegen av kommunikation, att beröra kommunikativ lägesbild och vad den bör innehålla, att desinformation, ryktesspridning och ”fake news” samt försök till påverkan bör beröras, att sociala medier ska beaktas.

Kommunikation under höjd beredskap och gråzon samt i relation till civilt försvar och totalförsvaret framförs av flera.

Kapitel 11 –Aktörsgemensamma former

Utav de 122 respondenter som har svarat anser 47 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.7 på skala 1-6.

53 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser och Kommunala räddningstjänstorganisationer skattar behovet av uppdatering högt.

Fritextsvar (N=47)

Den ”gemensamma nämnaren” i svaren ger uttryck för svårigheter att förstå budskapet i kapitlet, svårigheter i att kunna omsätta budskapet till praktiska handlingar, samt ifrågasättande av termerna ISF och stöd till ISF.

Flera svar berör att budskapet är svårt att förstå. Exempel på svar som uttrycker detta är: Begreppet ISF är svårt att förstå, avsnittet är för teoretiskt och begreppen känns onödigt invecklade.

Vissa svar berör att budskapet är svårt att tillämpa. Exempel på sådana svar är: Efterlyser konkreta exempel. Svårighet att ta ”Aktörsgemensamma former” till praktisk handling i samverkan. Ge exempel på hur en ISF kan omsättas i en kommun. Bra beskrivning men behöver en fördjupning i ”hur man gör”, dvs hur skapas inriktning och samordning i samverkan.

Flera svar föreslår exempel på innehåll som bör tillföras. Detta sker genom att direkt föreslå ett område eller att beskriva en problematik, som man menar att det bör finnas lösningar för att hantera i kapitlet.

Exempel på vad som direkt ska tillföras är: Stabsmetodik, lägesrapportering. Totalförsvarsdimensionen. Säkerhetsskydd och sekretess. Föreslår att IFS-stödet delas

upp på två grupper där den ena gruppen arbetar med frågeställningar på kort sikt och den andra med frågeställningar på lång sikt.

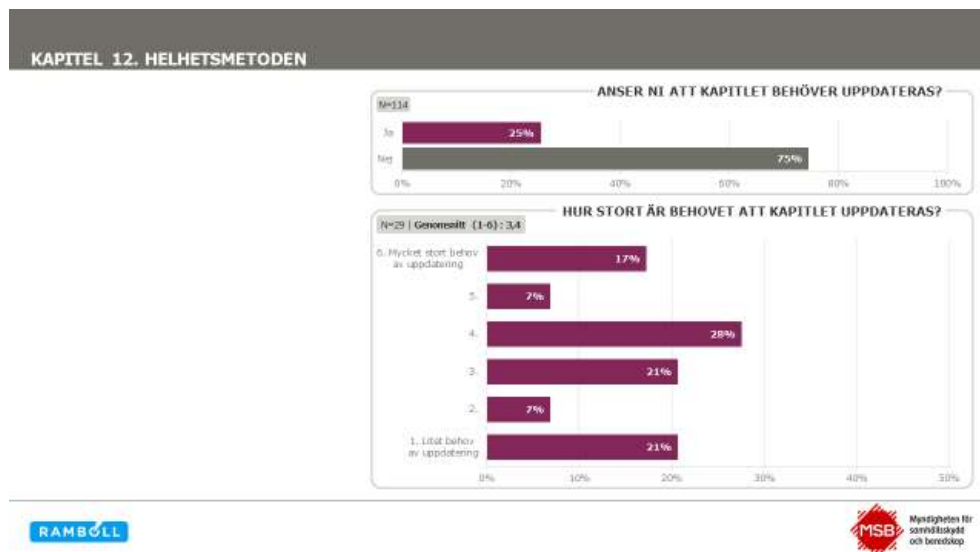
Exempel på svar (eller delar av långa och komplexa svar) som beskriver en problematik som man menar att kapitlet bör ge lösningar för är:

Hur samordnas ISF-er på olika nivåer eller med fokus på olika händelser? Texterna om hela hotskalan, civilt försvar och totalförsvaret måste hänga ihop genomgående i hela boken. ISK, ISF och ISF-stöd är tydligt men när ISF och ISF-stöd förväntas finnas på flera ”nivåer” samtidigt blir det en fråga om vilka som ska representeras var. Erfarit situationer där ISF varit samverkanskonferenser snarare än arena för att komma överens om inriktning.

Flera har haft synpunkter på rådande termer och ger förslag på förändringar som ex; byt ut begreppet inriktnings- och samordningsfunktion mot inriktnings- och samordningsmöte eller konferens. Ta bort begreppen ISK, ISF och ISF-stöd, använd t.ex. kontaktpunkt, samordningsforum och analys/bedömningsstöd.

Ett svar uttrycker en entydigt positiv generell värdering: Fungerar bra i stort.

Kapitel 12 -Helhetsmetoden

Utav de 114 respondenter som har svarat anser 25 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.4 på skala 1-6.

75 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Alla målgrupper skattar behovet > 3 på skala (1-6).

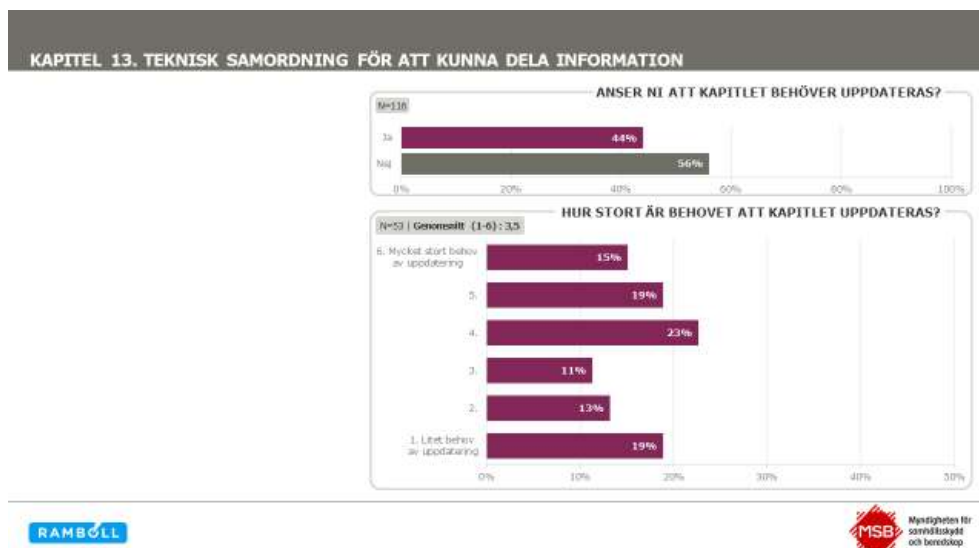
Fritextsvar (N=27)

Svaren kan indelas i två olika delar där en majoritet av synpunkter fördelar sig på språk och form samt den andra delen innefattas av synpunkter på innehållet.

Synpunkter på språk och form är att kapitlet behöver ”klarspråkbearbetas”, behöver förklaras med enklare ord för att bli praktiskt användbart, fackspråksuttryck ska minskas, skulle tjäna på att förkortas, bör förenklas, ändra språkbruket, bör konkretiseras, färre frågor, teoretiskt.

Olika innehållsliga synpunkter är t.ex.: grundtanken kring helhetsmetoden är bra, allmän översyn och genomgång av text och innehåll, exempel för lokal part, bör minska i steg, viktigt kapitel med tanke på bredden i krishantering från vardagskriser till höjd beredskap, ersättas av den process som socialstyrelsen tagit fram.

Kapitel 13 –Teknisk samordning för att kunna dela information

Utav de 116 respondenter som har svarat anser 44 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.5 på skala 1-6.

56 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Länsstyrelserna, myndigheterna, kommunerna och de kommunala räddningstjänstorganisationerna skattar behovet till högt (3.6-4.1) på skala (1-6).

Fritextsvar (N=52)

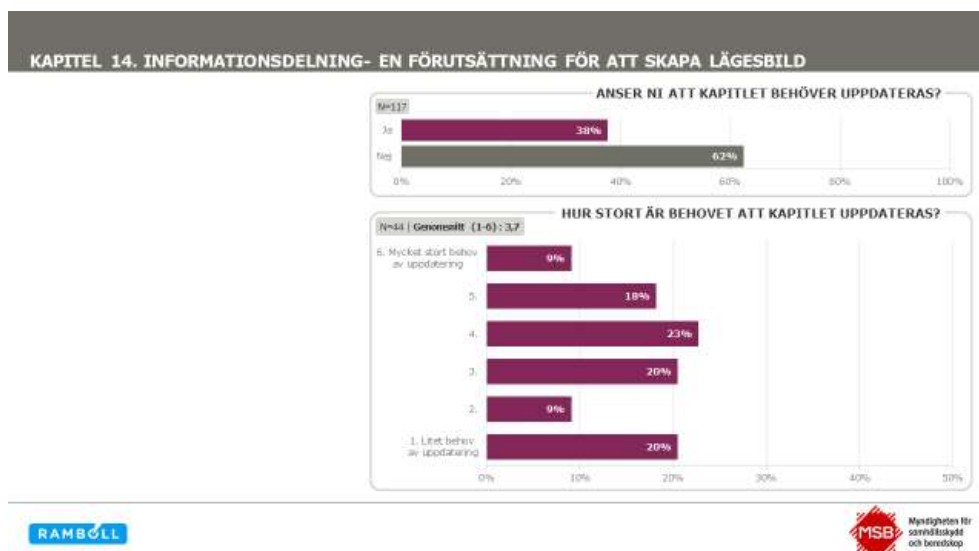
Svaren fördelas på tre tydliga kategorier – negativa omdömen, omdömen om att sådant som är relaterat till höjd beredskap bör ingå samt övriga omdömen i olika avseenden, ibland hänvisande till att tekniken generellt har utvecklats sedan ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” kom ut.

Ovanligt många svar med negativa värderingar förekommer. Sammanfattningsvis innebär dessa värderingar ett ifrågasättande av om detta kapitel överhuvud taget ska finnas med eller en undran om vad syftet är med kapitlet. Exempel på svar: Hör detta kapitel hemma här? Kan tas bort. Kan utgå, tillför inget. Ska detta vara med i denna bok? Syftet med avsnittet upplevs som oklart. Vet inte om just det kapitlet ger särskilt mycket. Tyvärr är detta område ganska spretigt.

Många svar berör att sådant som har med höjd beredskap att göra bör ingå. Svaren består antingen av att kapitlet bör beröra civilt försvar, höjd beredskap eller totalförsvarsdimensionen eller att kapitlet bör beröra en detalj, som är en viktig ingrediens i informationshantering under höjd beredskap. Exempel på svar: Sekretessfrågor bör ges mer tyngd. Samverkan under höjd beredskap beskrivas. Önskar att säkerhetsaspekter vid samarbete och informationsdelning adresseras tydligare. Lyfta hur vi ska kunna dela information i hela hotskalan, inklusive signalskydd, kryptering och andra robusthetsskapande åtgärder, sekretessnivåer, kommunikation med andra länder, signalskydd, komplettera med innehåll till civilt försvar.

Några menar att en översyn av kapitlets innehåll bör ske mot bakgrund av den tekniska utvecklingen sedan ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” kom ut. Vissa önskar kompletterande innehåll av mer allmän karaktär och vissa önskar innehåll avseende specifika tekniska lösningar. Exempel på svar: Utveckla betydelsen av robusthetsskapande åtgärder och redundans. Robusta och säkra system för krishantering, nya erfarenheter, fakta och system har säkerligen tillkommit. Bygga ut avsnittet om tekniska förutsättningar. Beskriv de sambandsmedel som finns. Konkretisera Rakel och signalskydd. Etablera tekniska lösningar på ett bättre sätt än idag. Praktiska exempel på reservsamband under svåra förhållanden, t.ex nyttjande av kortvågsradio och de resurser som finns inom SSA och FRO.

Kapitel 14 – Informationsdelning – en förutsättning för att skapa lägesbild

Utav de 117 respondenter som har svarat anser 38 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.7(skala 1-6) .

62 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Länsstyrelserna, myndigheterna, kommunerna och de kommunala räddningstjänstorganisationerna skattar behovet till högt (3.6-4.1) på skala (1-6).

Fritextsvar (N=38)

Svaren fördelar sig på tre olika områden. De flesta svaren berör det som kan kopplas till höjd beredskap och civilt försvar. Några ger svar som uttrycker negativa värderingar av kapitlet. Den tredje domänen utgörs av enstaka svar, som innebär en generell värdering eller ett specifikt förslag.

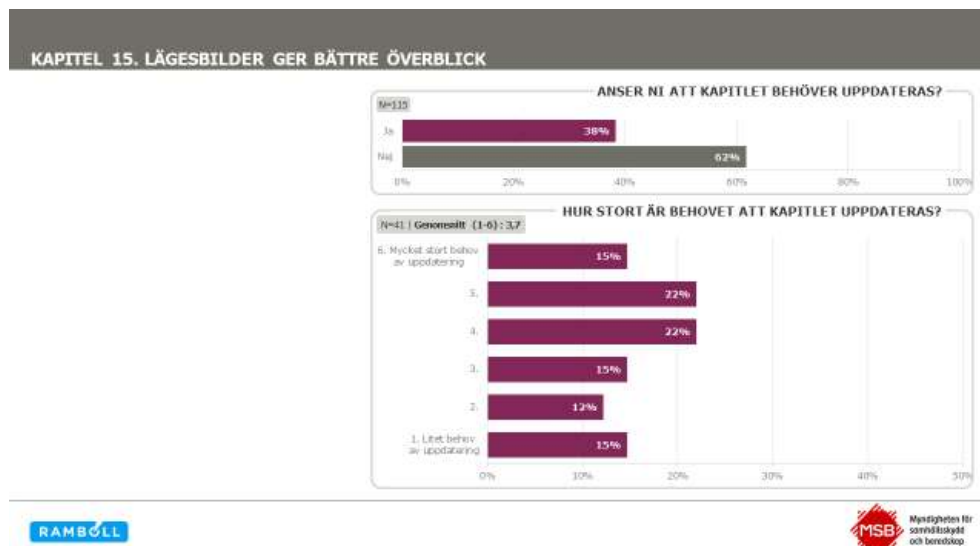
Exempel på svar i domänen som har att göra med höjd beredskap och civilt försvar: Fyll på med informationssäkerhet och säkerhetsskydd. Går det att lyfta in mer om informationspåverkan i detta kapitel? Även svårigheterna kring informationsdelning vid gråzon eller höjd beredskap. Informationsdelning under höjd beredskap. Höjd beredskap och behov av säkerhetsskydd. Hantering av sekretessbelagd information. Beakta delning av hemlig information. Beakta säkerhetsaspekter och klassning av information. Komplettera med innehåll kopplat till civilt försvar.

Exempel på svar i domänen som uttrycker negativa värderingar som att texten är i delar allt för banal, exempelvis samtal som ett sätt att dela information. Skulle tjäna på att förkortas. Går det att konkretisera materialet? Långt och teoritungt. Borde gå att komprimera.

Exempel på enstaka svar: Bör tydligare kopplas till att informationsdelning handlar om att skapa en förutsättning för att vi gemensamt ska kunna jobba för att skydda det skyddsvärda i samhället. Nyare och bättre exempel borde finnas. Tips om hur aggregerad information som uppstår under pågående samverkan hanteras på bästa sätt. Hur:et är viktigt att få fram i detta kapitel. Allmän översyn och genomgång av text och innehåll.

Viktigt kapitel anser vissa, behöver inte omarbetas. Liten uppdatering.

Kapitel 15 –Lägesbilder ger bättre överblick

Utav de 115 respondenter som har svarat anser 38 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.7(skala 1-6) .

62 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

All målgrupper skattar behovet till högt (3.3-5.0) på skalan (1-6).

Fritextsvar (N=42)

Fritextsvaren är relativt omfattande i jämförelse med andra kapitel. Svaren går att kategorisera i fyra områden – 1) några särskilt positiva omdömen, 2) synpunkter på form, 3) synpunkter relaterade till höjd beredskap och civilt försvar, samt 4) en mängd enstaka spridda synpunkter.

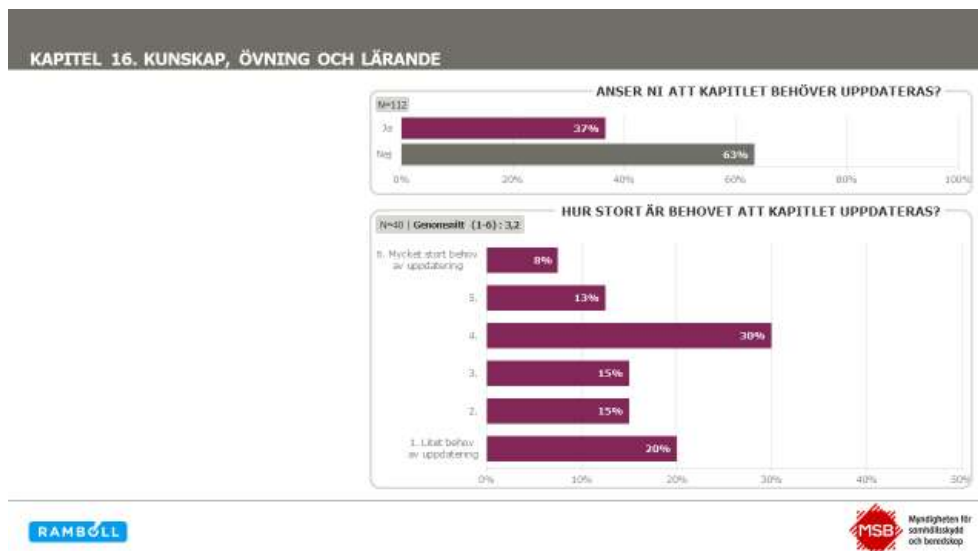
Exempel på särskilt positiva omdömen: Bra och tydligt kapitel. Innehållet är bra. Mycket bra kapitel. Viktigt kapitel. Mycket bra kapitel som vi som aktör utvecklat i ett aktörsspecifikt system.

Exempel på formsynpunkter: Kapitlet får för stort utrymme i relation till de övriga kapitlen. Gör om hela kapitlet och skriv användarvänligt. Beskriv hela flödet för lägesbilden på ett mer pedagogiskt vis än nuläget. Kapitlet är för långt.

Synpunkter på uppdateringar relaterade till höjd beredskap och civilt försvar utgör en stor mängd av svaren. Exempel: Skapa lägesbild under höjd beredskap. Uppdatering behöver ske utifrån vad som sker idag vad gäller totalförsvarsplanering. Lyfta samverkan mellan det civila och militära i såväl planeringsarbete som i det operativa. Utöka med militär respektive civil lägesbild under höjd beredskap. Omfatta lägesbilder vid höjd beredskap, dvs förmåga att hantera en sådan lägesbild/analys och delge denna på ett säkert sätt. Civilt försvar. Trycka på sekretessbedömningar.

Exempel på enstaka spridda synpunkter: Beskriv gärna den ”röda tråden” med samlade lägesbilder och lägesbildsdelning, från samlad lägesbild för en specifik kommun som är beroende av sina förvaltningar/verksamheter/bolag, via en samlad lägesbild för ett län som är beroende av flera kommuners samlade lägesbilder, till en nationell lägesbild som är beroende av flera läns samlade lägesbilder. Förstärk om att lägesrapporter och samlad lägesbild ska inkludera ett kommunikativt perspektiv/mediabilden etc. Förtydliga den kommunikativa aspekten. Saknar diskussion om fakta kontra antaganden. Vore bra med en figur som visar exempel på hur en rekommenderad lägesbild ser ut och vad den innehåller. Allmän översyn och genomgång av text och innehåll. Det är HUR:et som är det intressanta, VAD och vikten av det är klarlagt. Kompletteras med resonemang om tolkningsprocesser och hur lägesbilder används för att skapa inriktning.

Kapitel 16 –Kunskap, övning och lärande

Utav de 112 respondenter som har svarat anser 37 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.7(skala 1-6) .

63 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser och kontrollgrupp (experter) skattar behovet högt (>4) på skalan (1-6).

Fritextsvar (N=35)

Svaren fördelar sig i huvudsak på tre grupper.

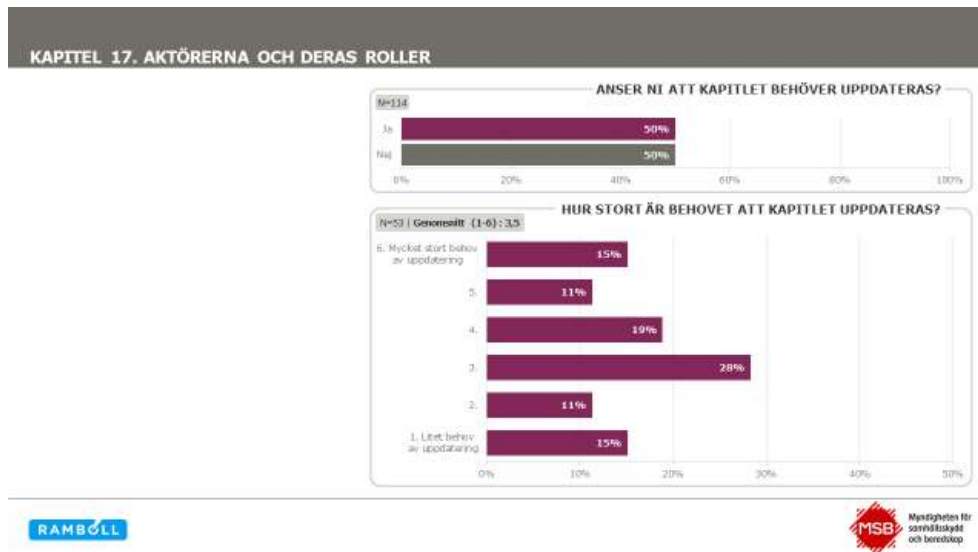
En grupp med många svar utgörs av ifrågasättande synpunkter. Ifrågasättandet kan sammanfattas i dels en undran om varför detta kapitel finns med och dels en negativ inställning till att Bolognaprocessen har så stort utrymme. Exempel på svar: För vem är det tänkt, upplevs inte som ett stöd i denna form. Irrelevant. Ser ingen mening med att hänvisa till Bolognaprocessen. Ta bort skrivningar om Bolognaprocessen. Oklar nytta med utläggningen om kunskapssyn och Bolognaprocessen på sidorna 149-153. Ska det här vara med i en grundbok om gemensamma grunder? I ärlighetens namn så tillför avsnittet ingenting utan bläddras snabbt igenom. Materialet skjuter över målet.

Några svar berör formaspekter. Exempel: Skulle tjäna på att förkortas. Förenkla språket, nu är det väldigt teoretiskt. Väldigt teoretiskt och fungerar inte som ett stöd för den som ska anordna en övning. Kapitlet är för långt. Kapitlet är otydligt.

Den tredje gruppen består av spridda svar som ger förslag på kompletteringar i olika avseenden. Exempel: Hänvisningar behöver uppdateras. Koppla till internationella övningar eller övning att ta emot stöd. Något mer om utvärdering. Lägg fokus på utvärderingar av händelser och övningar. Mer övning med scenariobeskrivningar. Kapitlet alltför fokuserat på individuellt lärande, tar inte i tillräcklig omfattning upp organisatoriskt lärande.

Två svar berör att totalförsvarsdimensionen bör beaktas.

Kapitel 17 –Aktörerna och deras roller

Utav de 114 respondenter som har svarat anser 50 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.5 (skala 1-6) .

50 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Samtliga målgrupper skattar behovet högt (>3.3) på skalan (1-6).

Fritextsvar (N=47)

Svaren grupperas i en stor mängd som anger aktörer och aktörsroller som bör tilläggas och en mängd med enstaka spridda synpunkter. Den stora mängden svar med aktörer och aktörsroller som bör tilläggas består i sin tur av fyra grupperingar.

Svar som relaterar till höjd beredskap och civilt försvar. Exempel: Höjd beredskap. Höjd-beredskapsperspektivet med utökning av de olika rollerna. Skärpt och högsta beredskap. Roller, ansvar under höjd beredskap. Ta med perspektivet höjd beredskap. Aktörernas roll i totalförsvaret bör läggas till. Försvarsmakten bör nämnas bland aktörerna samt de myndigheter som har särskilt ansvar kopplat till höjd beredskap. Försvarsmakten bör nämnas. Skriv mer om aktörernas roller vid höjd beredskap. Totalförsvardsdimensionen. Denna del bör uppdateras med perspektiv för totalförsvaret och höjd beredskap.

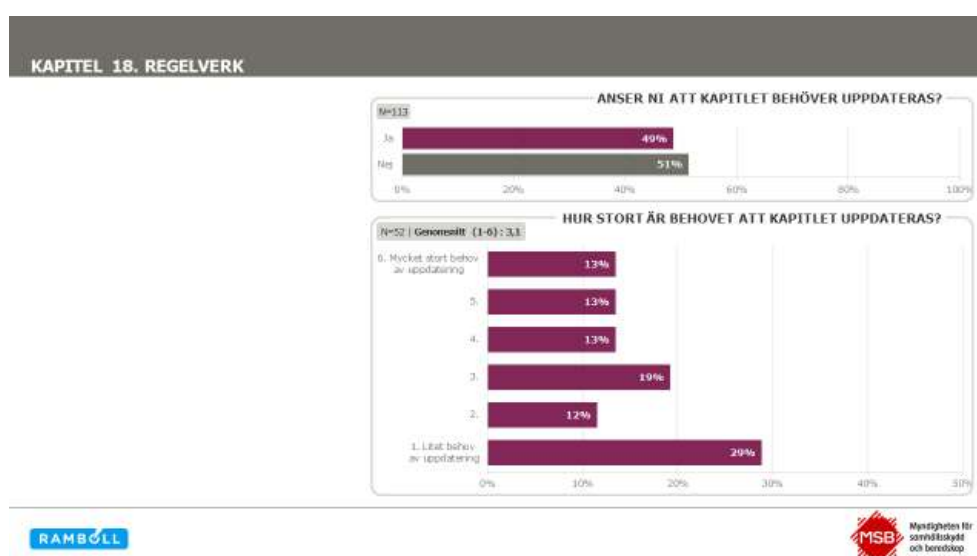
Svar som syftar på frivilliga. Exempel: En särskild rubrik om civilsamhället och frivilliga bör läggas till. Frivilligorganisationer/krafter. Frivilligorganisationer. Allmänheten bör betraktas som en aktör.

Svar som syftar på näringslivet. Exempel: Näringslivets roll bör läggas till. Lägga till om näringslivet. Glöm inte det privata näringslivet. Näringslivets aktörer bör kunna omfattas i detta avsnitt. Näringsliv. Företag.

Svar som syftar på internationella aktörer. Exempel: RescEU inom EU-kommissionen kanske ska nämnas. Civilskyddsarbetet inom EU.

Exempel på svar i mängden enstaka spridda synpunkter: Nämn kommunförbund. Områdesansvaret på lokal nivå bör lyftas. Jordbruksverket bör stå med. Kolla referenser till regelverk. Allmän översyn av text och innehåll. Byt ut landsting mot regioner. Beskriv hur olika aktörer kan och bör stå i kontakt med varandra och vilka frågor som ligger på vilken nivå. Detta borde kunna fördjupas. Mer fokus på den kommunala nivån i krishantering.

Kapitel 18 -Regelverk

Utav de 113 respondenter som har svarat anser 49 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.1(skala 1-6) .

51 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser, myndigheter, kommuner, skattar behovet högt (>3.3) på skalan (1-6), övriga har litet behov.

Fritextsvar (N=51)

Innebörden i nästan samtliga svar kan delas upp på tre områden.

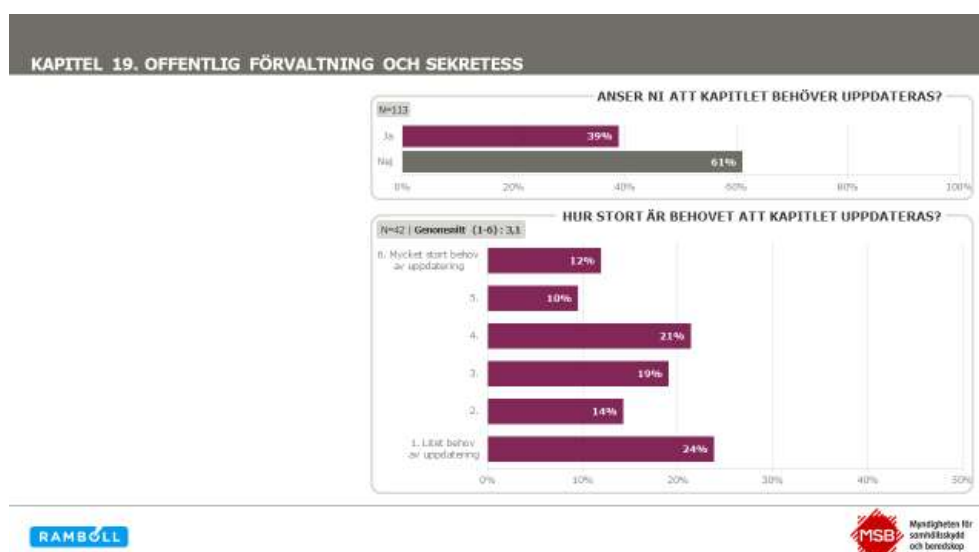
Många svar rekommenderar en översyn med hänsyn till eventuell ny eller befintlig lagstiftning, som kan vara relevant för hantering av samhällsstörningar.

Många svar påtalar att lagstiftning som är relaterad till höjd beredskap och civilt försvar bör tas med. Vissa svar uttrycks på en allmän nivå som att perspektivet höjd

beredskap eller civilt försvar bör beaktas. Andra svar preciserar någon lagstiftning, t.ex. fullmaktslagar, säkerhetsskyddslagen, totalförsvarsförordningar, totalförsvarets folkrättsförordning, förordning om frivillig försvarsverksamhet, offentlighets- och sekretesslag, Förordning om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.

Några tar upp internationella regelverk. Exempel är: Är internationella överenskommelser intressanta att ta upp, om samarbete inom EU. Genèvekonventionen. EU-lagstiftning.

Kapitel 19 – Offentlig förvaltning och sekretess

Utav de 113 respondenter som har svarat anser 39 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.1 (skala 1-6) .

61 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

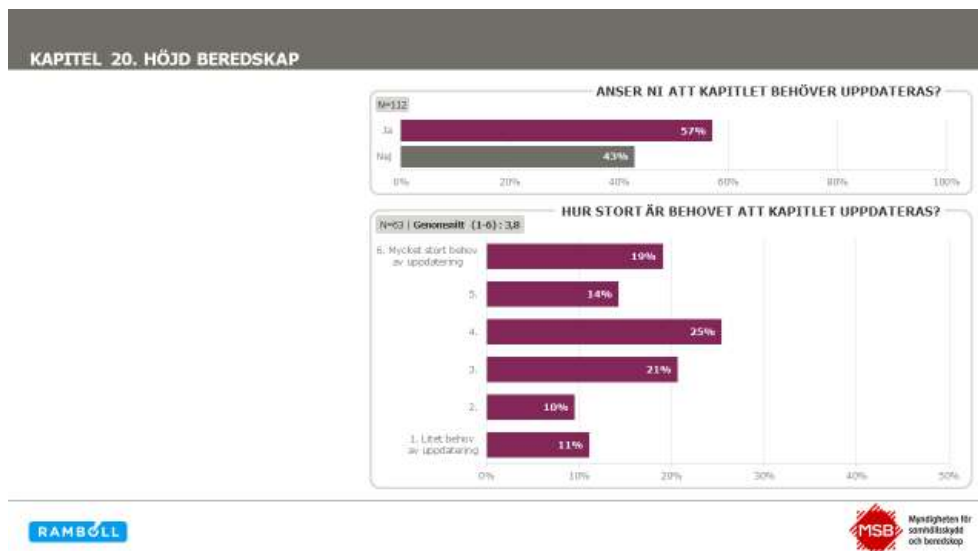
Kommuner och kommunala räddningstjänstorganisationer skattar behovet högt (>3.4) på skalan (1-6), övriga har litet behov.

Fritextsvar (N=42)

Majoriteten av svar ger uttryck för att översyn och uppdatering bör ske. Civilt försvar och höjd beredskap anges som motiv. Säkerhetsskydd berörs av flera.

Ett par svar uttrycker negativa värderingar. Exempel: Ta bort, ovidkommande för handboken. För kort för att ge något.

Kapitel 20 –Höjd beredskap

Utav de 112 respondenter som har svarat anser 57 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.8 (skala 1-6) .

43 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Alla målgrupper med undantag av Universiteten skattar behovet högt (3.5-4.2) på skalan (1-6).

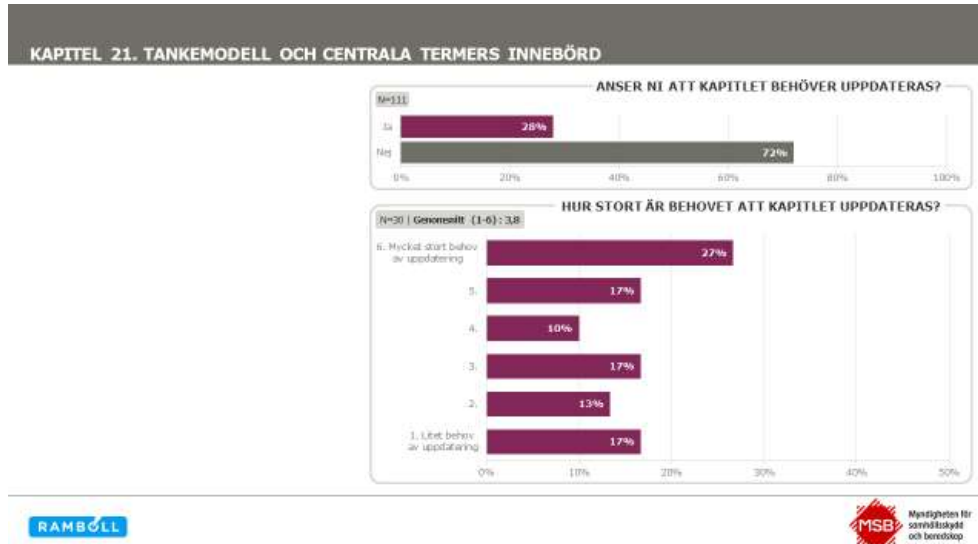
Fritextsvar (N=54)

Samtliga svar uttrycker på olika sätt att uppdatering bör ske så att höjd beredskap inarbetas i nästa version. Det är uppenbart att höjd beredskap som särskilt område ses som väsentligt. De flesta svaren uttrycker på ett allmänt sätt att höjd beredskap bör tas med. I flera svar uttrycks att kunskapen om problematiken med höjd beredskap är för liten för att kunna ge mer preciserade förslag, men att området är viktigt.

Två tydliga spår framträder i svaren. Den ena är att kapitlet måste uppdateras och göras mer utförligt med avseende på höjd beredskap. Den andra är att budskapet om höjd beredskap bör ingå i alla kapitel ("bakas in" i övriga delar av boken, vävas in i andra kapitel så att det genomsyrar, kanske inte ha detta "utöver" i slutet utan i stället inkludera det i de tidigare kapitlen).

Utöver detta finns enstaka svar som ger mer konkreta förslag. Exempel: Förklara skillnaden mellan skärpt och högsta beredskap, inkludera gråzonsproblematiken. Mer om skillnaden mellan kris och höjd beredskap. Hur vi leder under höjd beredskap bör kanske ges ett eget, lite mer utvecklat sammanhang. Krigsorganisation/krigsplacering, civilt försvar. Tydliggöra vad de olika fullmaktslagarna innebär. Försvarsmakten. Värnplikt. Försvarsmaktens förmåga.

Kapitel 21 –Tankemodell och centrala termers innebörd

Utav de 111 respondenter som har svarat anser 28 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.8 (skala 1-6) .

72 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Alla målgrupper med undantag av Kommunerna som skattar behovet mycket högt (3.8-5.0) på skalan (1-6).

Fritextsvar (N=26)

Svaren fördelar sig på positiva och negativa omdömen. Svarens ”tyngdpunkt” ligger i de negativa omdömena.

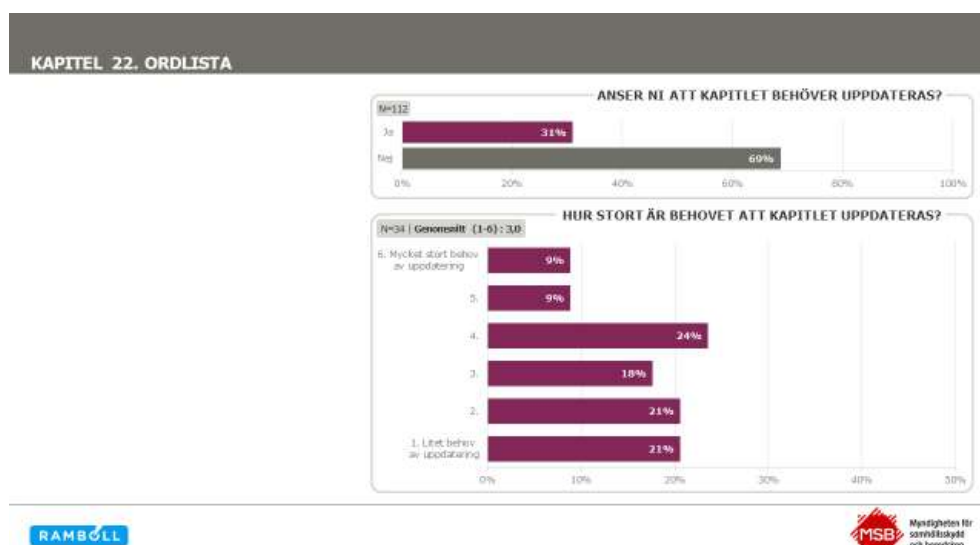
De positiva utgörs av allmänt uttryckta värderingar eller av att ange något som man tycker fattas. Exempel: Allmän översyn av text och innehåll. Privata aktörer måste tas upp. Diskussion om när samverkan inte fungerar, då aktörer inte har samma (mål)inriktning, inte har samma prioritering. Översyn och uppdateringar. Totalförsvarsdimensionen. Viktigt att inte förändra centrala termer och deras innebörd.

De negativa svaren fördelar sig på sådana som har med form att göra och sådana som har med innehåll att göra.

Exempel på svar avseende form: Dessa modeller ”hänger fritt i boken och förlorar därför sin betydelse, integrera kapitlet hellre i de andra kapitlen där de bäst ingår sakmässigt. För teoretiskt. Förenklas.

Exempel på negativa svar avseende innehållet: Termen samhällsstörning finns inte i lagen, vi ska förhålla oss till extraordinära händelser enligt lagtexten. Hur hänger tankemodellen och helhetsmetoden ihop? Är denna tankemodell uppskattad i verkligheten? Kan man då exemplifiera med någon aktör som applicerat den i egen verksamhet?

Kapitel 22 – Ordlista

Utav de 112 respondenter som har svarat anser 31 % att kapitlet är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.0 (skala 1-6) .

69 % anser att kapitlet inte behöver uppdateras.

Myndigheter, Länsstyrelser och kontrollgrupp/expertter skattar behovet mycket högt (3.8 -5.5) på skalan (1-6).

Kommuner skattar behovet som mycket litet.

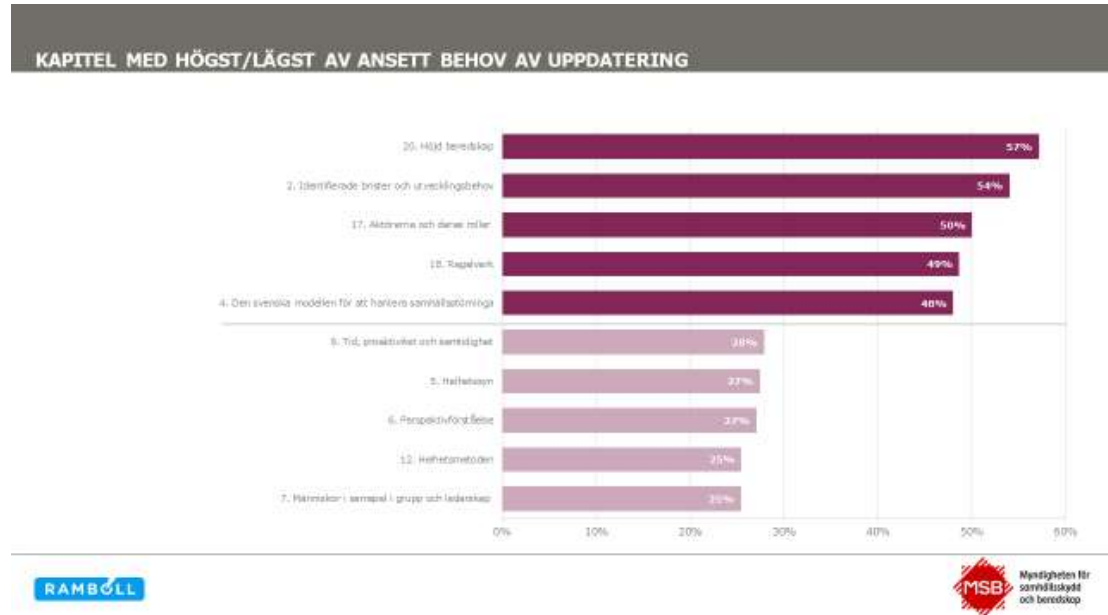
Fritextsvar (N=28)

Svaren som helhet ger uttryck för att ordlistan behöver uppdateras och utökas. I synnerhet med termer som är relaterade till civilt försvar, höjd beredskap och totalförsvar.

Sammanställning

Här följer en sammanställning av de kapitel som respondenterna anser har högst/lägst behov av uppdatering.

Grafen visar procent av de som svarat ja på frågan ”Anser ni att kapitlet behöver uppdateras?”

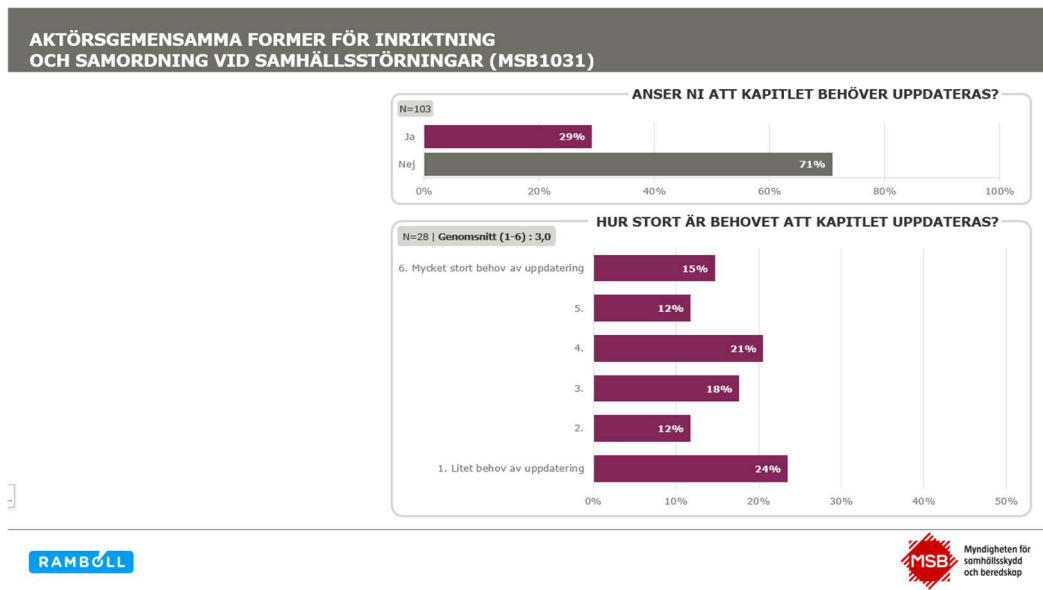

DEL 2- Vägledningar och metodstöd

Här redovisas respondenternas behov av uppdateringar i andra vägledningar och publikationer inom området samverkan och ledning.

Fritextsvaren särredovisas inte utan sammanfattas under respektive vägledning.

Aktörsgemensamma former för inriktning och samordning vid samhällsstörningar (MSB1031) –

Utav de 103 respondenter som har svarat anser 29 % att vägledningen är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.0 (skala 1-6) .

71 % anser att vägledningen inte behöver uppdateras.

Myndigheter, Länsstyrelser och kontrollgrupp/expertter skattar behovet mycket högt (3.8 -5.5) på skalan (1-6).

Kommuner skattar behovet som mycket litet.

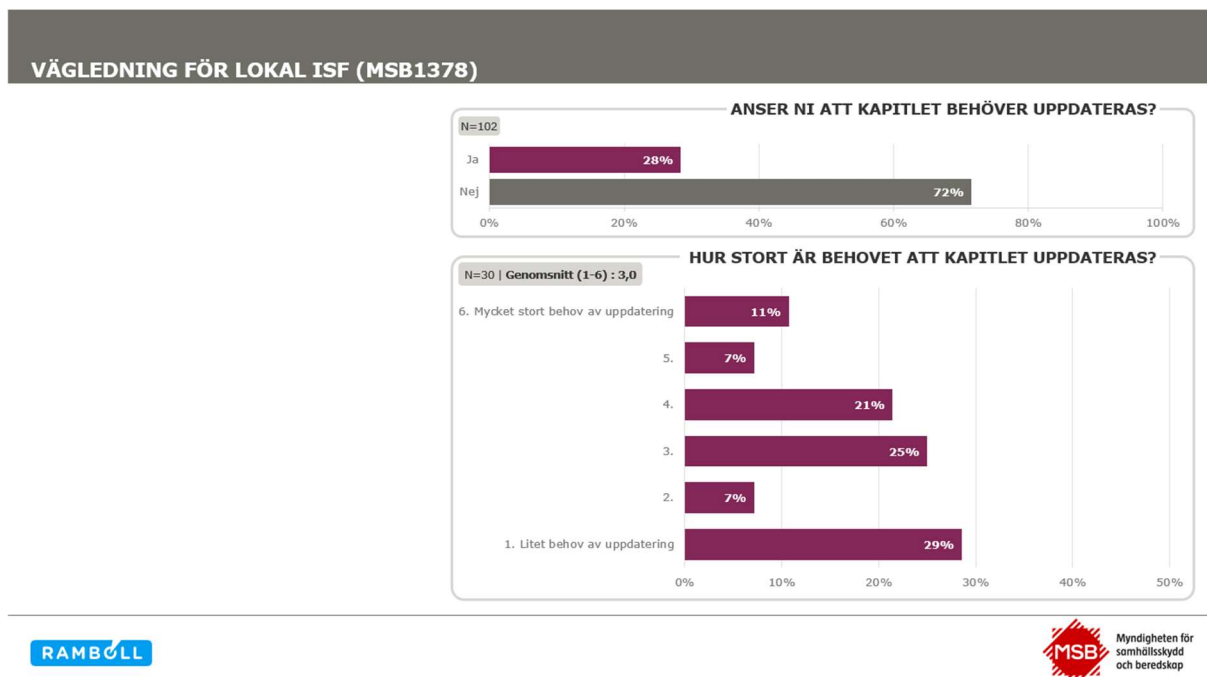
Specifika behov och synpunkter i fritextsvar

Flera respondenter efterlyser metoder om organisering och normerande budskap för den aktörsgemensamma samverkan för att undanröja hinder för effektiv samverkan.

Tillför hantering vid höjd beredskap och samverkan för civilt försvar. Beakta informationsdelning och säkerhetsskyddslagen(sekretess) vid metodutveckling. Gör vägledningen samstämmig med vägledning för lokal samverkan. Värdskapet för ISF på olika nivåer. Tydliggör hur man hanterar flera parallella ISF eller då behov av flera ISF

finns. Referenser till lagstiftning eller annan text om samverkan bör framgå, som förtydligar ansvar och krav på aktören att initiera, delta och leda en samverkan.

Vägledning för lokal ISF (MSB1378)

Utav de 102 respondenter som har svarat anser 28 % att vägledningen är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.0 (skala 1-6) .

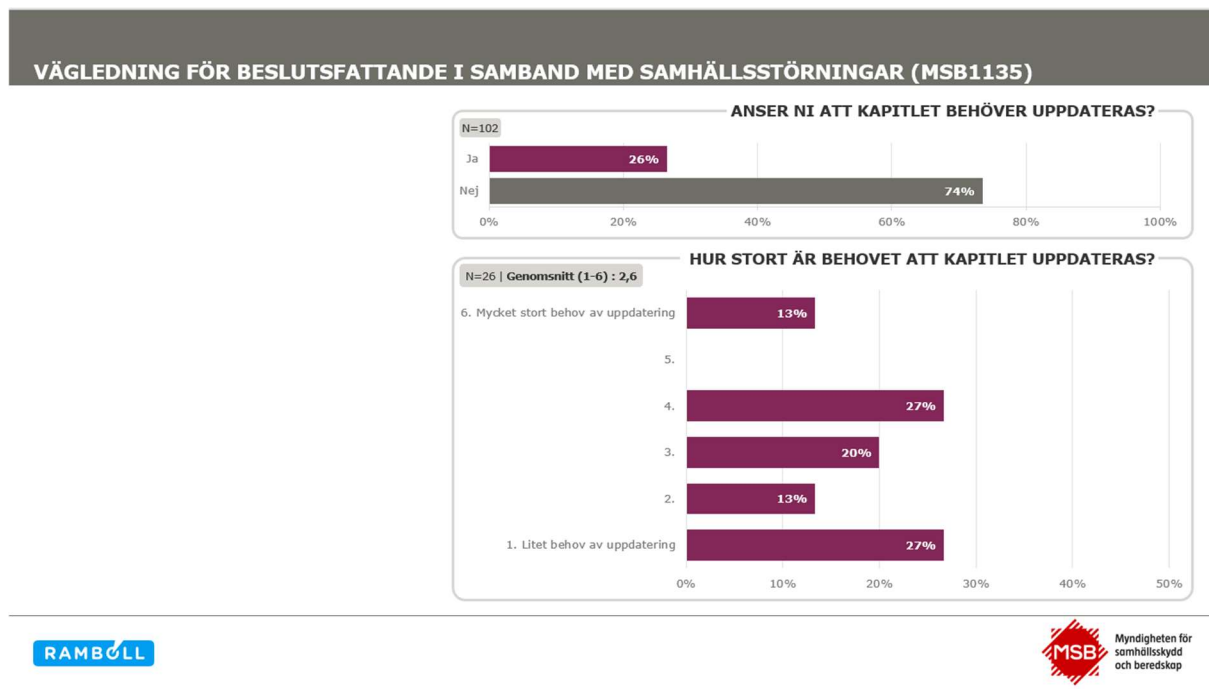
72 % av respondenterna anser att vägledningen inte behöver uppdateras.

Utav de myndigheter och kommuner som har behov av en uppdaterad vägledning har behovet skattats >3,2 på skalan (1-6).

Specifika behov och synpunkter i fritextsvar

Respondenterna efterlyser metoder om organisering och normerande budskap för den aktörsgemensamma samverkan för att undanröja hinder för effektiv samverkan.

Vägledning för beslutsfattande i samband med samhällsstörningar (MSB1135)

Utav de 102 respondenter som har svarat anser 26 % att vägledningen är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 2.6 (skala 1-6).

74 % av respondenterna anser att vägledningen inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser och myndigheter har skattat behovet högre än övriga > 3.0 (skala 1-6).

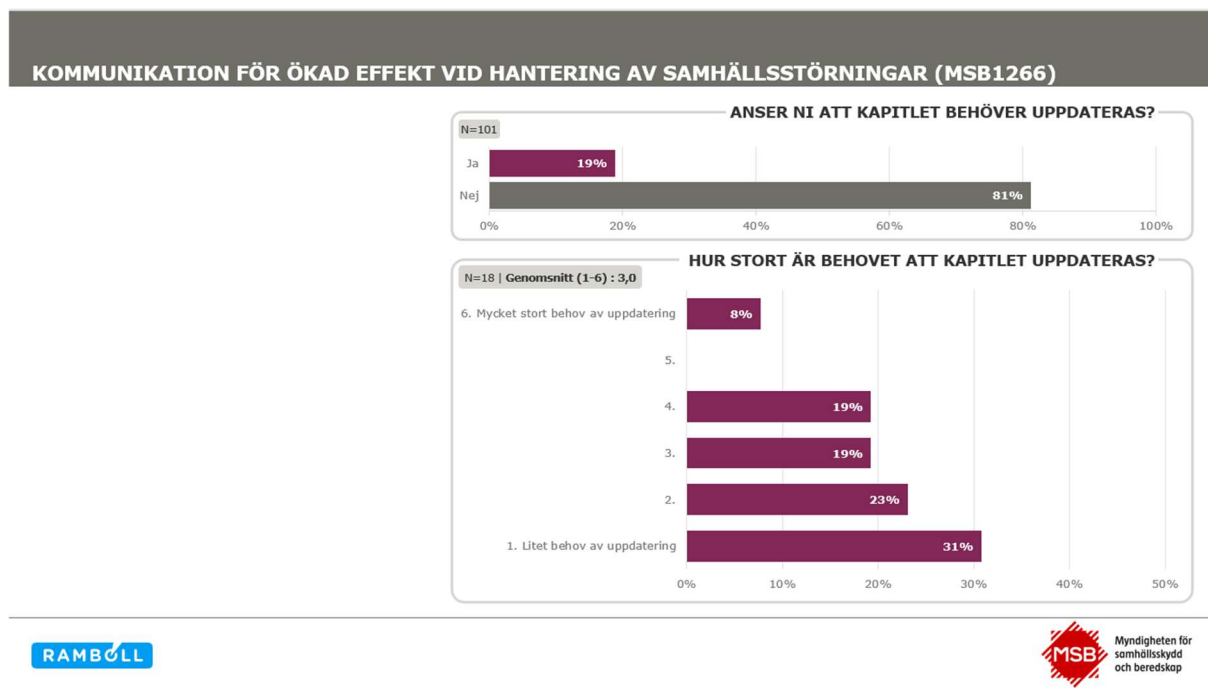
Specifika behov och synpunkter i fritextsvar

Utveckla vägledningen så att den får en fördjupningsdel och en del för tillämpning. Tillför beskrivningar av beslutsfattning vid höjd beredskap och gråzon. Inför hur beslutsfattning sker i störd miljö. Exemplifiera med beslut om förnödenhetsförsörjning (exempelvis livsmedelsförsörjning).

Belys den iterativa aspekten i dynamisk beslutsfattning och i tidiga skeden av en samhällsstörning, då det handlar om att förstå och hantera öppna problem.

Tillför stöd för att identifiera vad som ska uppnås vid en samhällsstörning(målbild).

Kommunikation för ökad effekt vid hantering av samhällsstörningar (MSB1266)

Utav de 101 respondenter som har svarat anser 19 % att vägledningen är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.0 (skala 1-6) .

81 % av respondenterna anser att vägledningen inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser och myndigheter har skattat behovet högre än övriga > 3.0 (skala 1-6).

Svarsfrekvensen är låg och därmed är det svårare att dra slutsatser.

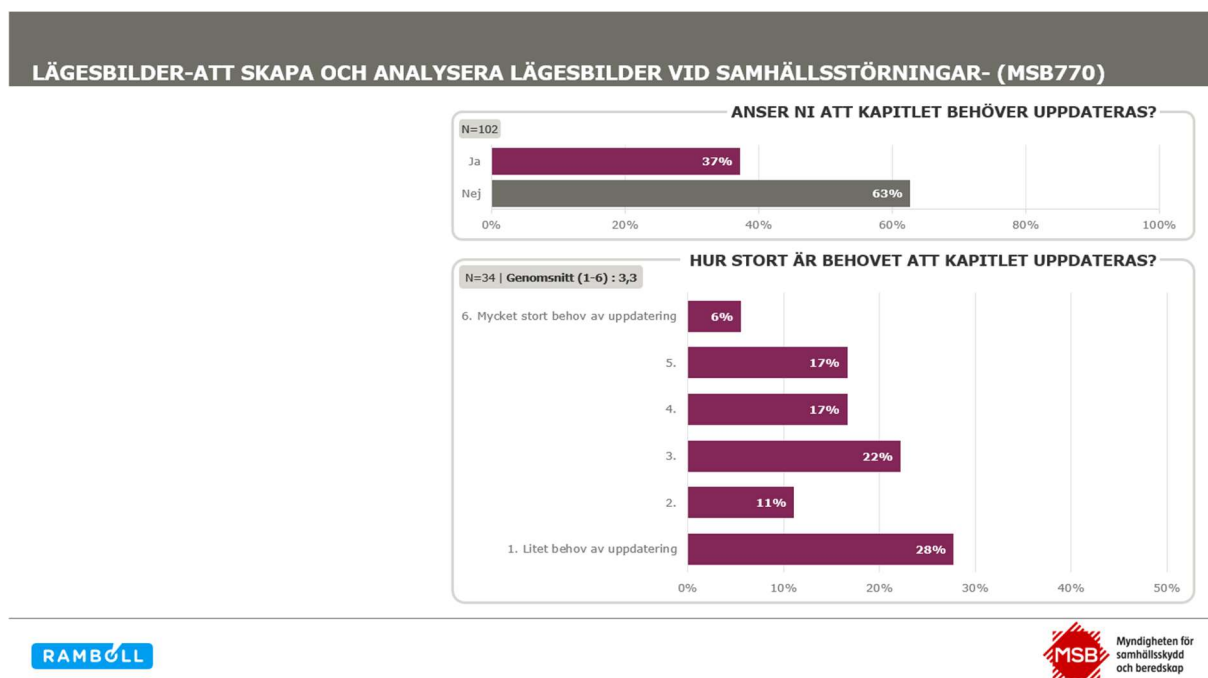
Specifika behov och synpunkter i fritextsvar

I fritextförslagen finns detaljförslag på form och förtydligande av innehållet samt var befintlig text bör flyttas (mellan kapitel i boken och till vägledningen). Utveckla innehållet för att ge bättre stöd att hantera störningar och ta fram stöd för alternativa kommunikationsvägar.

Revidera språket och gör vägledningen mer lättförståelig. Balansera kapitel och vägledning så att kriskommunikation får den integrering och tyngd som området och funktionen kräver vid krishantering.

Använd riktiga exempel för att tydliggöra tillämpning av vägledningen. Tillför checklistor och mallar för användning vid kriskommunikation

Lägesbilder-Att skapa och analysera lägesbilder vid samhällsstörningar- (MSB770)

Utav de 102 respondenter som har svarat anser 37 % att vägledningen är i behov av uppdatering och har skattat behovet till ett medelvärde utav 3.3 (skala 1-6) .

63 % av respondenterna anser att vägledningen inte behöver uppdateras.

Länsstyrelser och myndigheter har skattat behovet högre än övriga målgrupper > 3.3 (skala 1-6).

Specifika behov och synpunkter i fritextsvar

En tendens av de svar som givits är att det finns ett större behov av dem som arbetar med lägesbilder på regional och nationell nivå. Beskrivning hur en nationell samlad lägesbild skapas (rapportering och lägesbildsdelning) saknas i vägledningen. Förslag ges på hur tidsaspekterna på lägesbild kan utvecklas. Belys skapande av lägesbild och hur vi hanterar teknik, teknikutveckling med användbarhet och säkerhet vid informationsdelning för skapande av lägesbilder. Utveckla en modell (analys och lägesbild) som är anpassningsbar för samtliga nivåer i krishanteringssystemet. Tydliggör att skapa och analysera lägesbild är två olika steg som hör ihop för att skapa ett beslutsunderlag för exempelvis inriktning och samordning. Förslag ges av några på att ställa krav på vissa aktörer att tydliggöra roller som aktören har eller uppfattar sig ha i samhällsstörningen, för att bättre förstå och tolka aktörens lägesbild för andra aktörer.

Behovet av nya vägledningar

I enkäten ställdes frågan om det fanns behov av någon ytterligare vägledning inom något annat specifikt ämnesområde

Respondenter svar i fritext har sammanfattats i följande fem kategorier.

- Höjd beredskap,
- Metodik,
- Organisering,
- Resurssamordning och
- Teknikstöd.

Höjd beredskap omfattar exempelvis säkerhetsskydd och inhämtning av information. Metodik kategorin omfattar stabsmetodik och mallar. Kategorin organisering omfattar behovet av normering av organiserande och mer enhetlighet i krishanteringssystemet samt relationen till beslutsfattare. Resurssamordning innefattar värdlandstöd och privat- offentlig näringslivssamverkan. Teknikstöd handlar exempelvis om WIS och robust samverkan. Utöver dessa kategorier har respondenterna även reflekterat kring innehåll och gett värdefulla förslag till andra arbeten och publikationer inom MSB:s verksamhetsområden.

DEL 3- Förslag på olika teman

Här redovisas de olika förslag på teman som respondenterna anser behöver tas med i det fortsatta arbetet med GG 2.0. Hälften av respondenterna ($n=76$) har inkommit med ett flertal förslag, viktiga kommentarer och övriga synpunkter som fritextsvar. Respondenterna har beskrivit vissa behov som kopplar till egen sårbarhet vilket gör att endast ett mindre utdrag från fritexter har tagits med som exempel.

De olika förslagen och synpunkterna på temainnehåll har sammanställts utifrån de samlade fritextsvaren och är utan inbördes ordning (Tabell 1).

TABELL 1 EN SAMMANSTÄLLNING AV DE OLIKA TEMAFÖRSLAGEN

Höjd beredskap	Gemensamma grunder under höjd beredskap
Nationell struktur/samordning	Civilt försvar-frivilliga-privata aktörer-planering
Samverkan och ledning på olika nivåer	Gråzonsproblematik /störda förhållanden/säkerhet/påverkan
Inriktning och samordningsfunktion	Totalförsvaret-Samverkan med FM i olika skeenden
Regelverket-	Informationsproblematiken- påverkan och olika lägesbilder
Enhetliga termer och begrepp att använda	Prioriteringar
Stabsmetodik	Beskrivningar, exempel på lösningar, verktyg och "best practise"
Den lilla kommunens perspektiv	

Specifika behov och synpunkter i fritextsvar

Svaren är skiftande men flera respondenter efterfrågar goda exempel som beskriver och utgår från att hantera störda förhållanden och komplexa situationer. Störda förhållanden är ett bra begrepp. Flera efterlyser även en lösning på hur styrning under höjd beredskap ska matchas med en modell för aktörsgemensamma överenskommelser. På vilket sätt (hur) en inriktning- och samordningsfunktion (ISF)

skapas samt när flera ISF behöver samordnas. Inkludera även behovet av beredskapsplanering och ge exempel på svåra utmaningar i olika situationer ex gråzon tycker andra.

Fackområdet för samhällsskydd och beredskap skulle inom GG 2.0 arbetet kunna fastställa de termer och begrepp som ska gälla inom krisberedskapen för att få ett gemensamt språk anser framförallt universiteten och sakkunnig/expertgruppen. Några har lämnat förslag på att processen för inriktning och samordning måste vara vägledande i det aktörsgemensamma.

Exempel på övergripande kommentarer som respondenterna har delat:

”-För att kunna uppnå god ledningsförmåga nationellt, regionalt och lokalt behöver de olika aktörerna vara säkra på att alla samverkar på liknande sätt och att alla utgår från samma sätt att arbeta”.

”-Det bör ges mer utrymme att beskriva knytningarna mellan de tidskritiska situationerna såsom olyckor etc. och övriga krishanteringssystemet.

”-Fler former för samverkan behöver beskrivas där också FM, näringslivet och samarbetet med frivilliga ingår”

”-Exempel på praktisk tillämpning av förhållningssätt och arbetssätt för att skapa inriktning och samordning vid höjd beredskap”.

”- Enhetlig terminologi för fackområdet samhällsskydd och beredskap bör nu fastställas i GG 2.0”

DEL 4- Inventering befintliga verktyg och stöd

Respondenterna har i enkäten bidragit med ett stort antal (N=63) förslag på olika verktyg som de använder som sitt stöd för arbetet. För att bedöma förslagen på ett så objektivt och likartat sätt som möjligt listades samtliga förslag i en tabell och varje förslag bedömdes gentemot ett antal frågeställningar.

- Täcker verktyget gemensamma behov hos flera aktörer/nivåer eller enbart en viss aktör/nivå
- Är det kopplat mot strategiskt viktiga funktioner och kan det snabbt kan börja användas?
- Tillgodoses verktyget på annat sätt?
- Behöver verktyget göras om innan det lämnas vidare till någon annan,
- Är verktyget normerande och kan det då stå i konflikt med andra verktyg

Sammanfattande resultat

Sammantaget har aktörerna lämnat 63 olika förslag på potentiella verktyg som de själva använder och som andra aktörer kanske också skulle ha nytta utav. Vid en första granskning bedöms cirka en tredjedel ($n=21$) av förslagen vara potentiella verktyg som projektet kan arbeta vidare med. Valen av potentiella verktyg är även starkt kopplade till det framtida projektets innehåll och avgränsning. Flera av de verktyg som inte är aktuella för Gemensamma grunder kommer att lämnas vidare till andra verksamheter på MSB för fortsatt arbete.

Diskussion

”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” riktar sig till *alla* aktörer där vi tillsammans, genom samverkan ska öka förmågan att hantera samhällsstörningar och mildra dess effekter.

Gemensamma grunder för samverkan och ledning publicerades 2014 i bokformat⁴ i syfte att ge vägledning och stöd för de aktörer som har ett ansvar för att hantera samhällsstörningar. En mindre revidering av boken genomfördes 2017, men idag finns behov som motiverar en större översyn. En av anledningarna är det säkerhetspolitiska läget som har aktualiserats och att höjd beredskap och civilt försvar är centrala delar i uppbyggnaden av Sveriges beredskap.

Behovet av uppdatering

Det samlade resultatet från enkätundersökningen visar att aktörerna inte har något stort behov av uppdateringar. Flera manar till att inte ändra för mycket i boken utan utgå från det som redan finns. I det samlade resultatet är det tydligt att behovet är störst inom området för höjd beredskap och civilt försvar samt i form och språk. Utifrån de olika kommentarerna så går det att identifiera många bra synpunkter som motiverar att de flesta kapitlen ändå behöver genomgå en uppdatering av något slag. Kommunerna har i enkäten genomgående ett lägre behov av uppdateringar än övriga målgrupper.

Idag, fem år efter att boken publicerades första gången har många aktörer implementerat aktörsgemensamma utgångspunkter, förhållningssätt och arbetssätt. Det finns många goda exempel på upparbetade strukturer inom krisberedskapen där en rad aktörer på flera nivåer och över geografiska gränser har tagit gemensamma grunder till sig och där de aktörsgemensamma formerna används. Samtidigt så har utvärderingar efter inträffade händelser och från övningar visat att förmågan att hantera samhällsstörningar måste öka och den aktörsgemensamma inriktningen och samordningen behöver förbättras för att värna samtliga utav målen för samhällets säkerhet. Den största andelen av de som tillfrågats anser också att *Kapitel 2- Identifierade brister och utvecklingsbehov* behöver uppdateras och utökas för att kunna spegla hanteringen av olika samhällsstörningar. Erfarenheter från de stora skogsbränderna, terrorattacken på Drottninggatan och pandemin behöver inkluderas och identifierade behov tas tillvara.

Inriktning och samordningsfunktion (ISF) och aktörsgemensamma former är något som flera utav aktörerna har synpunkter på. De anser att boken tydligare behöver exemplifiera och beskriva utifrån olika form, uppdrag, mandat och innehåll. Flera aktörer har också deltagit i samverkansforum under ”ISF- liknande” former och medverkat i samverkanskonferenser. För att samordningen ska bli bättre och effektivare anser flera att vi behöver följa och använda ”Gemensamma grunder för

⁴ MSB (2014). Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar, publ MSB777 - reviderad februari 2017.

samverkan och ledning”. En uppdatering av de delar som berör lägesbilder, aktörers roller, ansvar och mandat behövs.

Höjd beredskap och civilt försvar

Höjd beredskap -är det kapitel i boken som aktörerna ansett vara i allra störst behov av uppdatering. Ett skäl till att diskussionen om uppdatering av ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning” blivit aktuell är det förändrade säkerhetspolitiska läget. ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” måste uppdateras så att innehållet inte bara är giltigt för fredstida samhällsstörningar utan även inkluderar situationer med långvariga svåra störningar krig och svårigheter att försörja samhället med resurser för att upprätthålla dess funktionalitet.

Behovet framgår tydligt i fritextsvaren som beskriver behovet på två sätt. Det ena är att kapitlens innehåll måste ta hänsyn till höjd beredskap, civilt försvar eller totalförsvarsperspektivet. Det andra är att det finns behov att tillföra specifikt innehåll, som har med höjd beredskap eller civilt försvar att göra, exempelvis sekretess vid informationsdelning och säkerhetsskydd.

En uppdatering med syftet att inkludera höjd beredskap och civilt försvar i ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” kräver en fortsatt omfattande analys. Det gäller t.ex. vilka krav som kan komma att ställas på samverkan och ledning dels i relationen till Försvarmakten och mandat och strukturer för en högre regional nivå.

Form och språk

En annan kategori av svar som är gemensamma berör form och språk för hur kapitlens innehåll presenteras. Många uttrycker att språket är för svårt att förstå, att det är för teoretiskt eller för akademiskt, andra efterlyser konkretare beskrivningar av hur kapitlens innehåll ska omsättas i praktiken. Några respondenter uttrycker att de saknar beskrivningar för konkreta arbetssätt för specifika procedurer.

Samtidigt finns det många svar som ger uttryck för att innehållet i kapitlet behöver uppdateras med stoff som innebär en teoretisk fördjupning. Ett tydligt sådant exempel är synpunkten att kapitlet om beslutsfattande bör uppdateras med innehåll som berör dynamiskt beslutsfattande.

Dessa förhållanden leder fram till frågan hur man ska hantera två stora svårigheter, nämligen 1) att åstadkomma former för hur man på bred front ska implementera ett

budskap på ett effektivt sätt, samt 2) hur innehåll och form ska förenas till en lämplig helhet i förhållande till den målgrupp som budskapet ska nå.

”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” har ett innehåll i en viss form, som är avsett att nå en målgrupp som utgörs av aktörer på lokal, regional och central nivå. Dessa aktörer har uppgifter som skiljer sig åt avseende krav på 1) att arbeta med abstrakt tänkande som ska omsättas till verksamhet på kort eller lång sikt, och 2) att arbeta med direkta göranden i tydligt konkreta miljöer.

Frågan är om det bästa är att ha en helhet av innehåll och form, som riktar sig till alla aktörer. Eller om det bästa är att åstadkomma olika helheter av innehåll och form, som å ena sidan riktar sig till målgrupper som arbetar med tänkande som ska omsättas till verksamhet på kort eller lång sikt, och å andra sidan riktar sig till målgrupper som arbetar med direkta göranden i tydligt konkreta miljöer.

Vägledningar, metodstöd och andra verktyg

Flera har uttryckt att vägledningar ger ett bra stöd men att det finns behov av flera. Förslag på vägledningar kan komma att ses över och vissa delar kan också kopplas till arbete med ”Gemensamma Grunder för samverkan och ledning 2.0. Exempel på ”hur” och med tydligare exempel är några av förslagen och eventuellt att också dela upp vägledningarna i en tillämpande del och en fördjupande del föreslås.

Vägledningen i beslutsfattning anser flera behöver fördjupas och problematiseras i ett kapitel i grundboken för att kunna göra den mer konkret och användbar. Pågående forskning kring ledningsprocesser behöver tillföras och få påverka innehåll och upplägg. Även här lyfter aktörerna fram Höjd beredskap som en utav de viktigaste delarna att se över och stöd, metoder och verktyg tas fram.

I enkäten ville vi kartlägga vilka stöd (verktyg) som redan finns och används för att utifrån det komma fram till vad som kanske saknas och behöver nyutvecklas. Sammantaget har aktörerna också lämnat 63 olika förslag på potentiella verktyg som de själva använder och som andra aktörer kanske också skulle ha nytta utav. Här behöver MSB fortsatt arbeta vidare med de förslag som kommit in.

Påverkan av COVID-19

I skrivandets stund är stora delar av samhället upptaget med att hantera den pågående Covid 19-pandemin. Enkäten avslutades den 6 mars vid samma tidpunkt som antalet anmälda fall av covid-19 kraftigt ökade i Sverige. Det betyder att svarsfrekvensen på enkäten blev lägre än förväntat men att erfarenheterna från den direkta pandemihanteringen troligast inte hann påverka enkätsvaren

Erfarenheterna från pandemin kommer med största sannolikhet att påverka hela krisberedskapssystemet och dess aktörer en lång tid framöver. Resultatet från kommande utvärderingar, rapporter och forskningsstudier blir därför viktiga och

kompletterande ingångsvärden i uppdateringsarbetet med ”Gemensamma Grunder för samverkan och ledning”.

Reflektion i ett vidare perspektiv

Det kan vara bra att reflektera över i vilken utsträckning frågeställningen i en enkät styr det perspektiv som målgruppen för enkäten kommer att uppfatta som den ram inom vilken svaren ska formuleras. Det är uppenbart att det styrande perspektivet för hur man svarat är i vilken utsträckning ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” kan uppdateras eller inte uppdateras i meningen att vara normerande för att hantera den akuta situationen vid en samhällsstörning.

Det finns få svar som berör krav på att uppdatering bör ske med avseende på hur kontinuerlig beredskap ska organiseras för att säkerställa god förmåga att hantera akuta situationer. När det gäller hantering av samhällsstörningar är en vanlig fasindelning följande.

- Förebyggande.
- Förberedande.
- Akutantering.
- Återskapande och lärande.

Svaren på enkäten har i huvudsak berört hur ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” bör uppdateras med avseende på fasen ”akut hantering”. De övriga faserna har betydelse och behöver också beaktas vid en uppdatering.

Fasen ”förberedande” är kanske av stor betydelse. Det gäller hur man förbereder sig för att hantera samhällsstörningar. Viktiga moment i detta är planering, utbildning och övning. En uppdatering bör rimligen inte enbart bara beröra fasen ”akut hantering” utan även normerande aspekter av hur planering, utbildning och övning bör arrangeras för att säkerställa kontinuerlig beredskap.

Även fasen ”förebyggande” är viktig att beakta. Riskanalys och riskhantering är centrala moment i fasen ”förebyggande”. Dessa moment utgör utgångspunkter för hur planering, utbildning och övning kan utformas med avseende på hur förmåga till akut hantering ska byggas upp.

Fritextsvaren har berört sårbarheter i samverkan och ledning vid samhällsstörningar. Det är viktigt att förberedelsefasen inkluderar en sårbarhetsanalys av det tänkta sättet att utöva samverkan och ledning där ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning” är inkluderat. Utifrån detta grundläggande och gemensamma synsätt går det sedan att planera för aktörsgemensamma reservplaner.

Nästa steg

Gemensamma grunder för samverkan och ledning har tagits fram tillsammans med aktörerna och bygger på en gemensam grundsyn utifrån behovet av samverkan och ledning samt aktörsgemensamma former och arbetssätt. Därför är aktörernas behov och delaktighet i den vidare utvecklingen en av hörnstenarna. Aktörerna har bidragit med förslag på nytt innehåll, nya vägledningar och nya verktyg som kommer att tas omhand inom det nya projektet. De delar som faller utanför projektets ram vidarebefordras till de enheter som inom MSB arbetar med den specifika sakfrågan.

”Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar” behöver uppdateras. Enkäten har varit en del i att hämta in aktörernas behov och synpunkter. Resultatet läggs nu till det samlade förstudiearbetet som pågår inom samverkan och ledning inom MSB.

I arbetet ingår även resultat och analys från litteraturgenomgångar, forskningsstudier, workshops med olika grupper och erfarenhetsinsamling från implementeringsarbetet hos aktörerna. Analys och utvärderingar av erfarenheter från hanteringen av tidigare inträffade omfattande samhällsstörningar och den pågående pandemin kommer att behöva inkluderas. Tillsammans bildar materialet ett omfattande underlag för kommande beslut och innehåll i projektarbetet inom Gemensamma grunder 2.0.

Slutsatser och rekommendationer

Syftet med enkätundersökningen var att få tydlig kunskap om hur mottagarna av ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning” ser på behovet av uppdatering och vad som behöver kompletteras för framtiden.

Den övergripande analysen visar att respondenterna vill fortsatt använda och utveckla Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar. Även om uppdateringsbehovet har skattats olika och målgrupperna har lyft olika behov så behöver samtliga kapitel ses över mer eller mindre. Det finns ett behov av en översyn av både innehåll, form och språk och arbetet behöver i olika delar ske med viss varsamhet.

Arbetet behöver utgå från krisberedskapen och inkludera olika teman som handlar om långvariga störningar, höjd beredskap, störda förhållanden, civilt försvar, och totalförsvar. De aktörsgemensamma arbetsformerna och funktioner inom inriktning och samordning behöver särskilt beaktas och hur innehållet ska tillämpas bör tydligare framgå. De vägledningar och metodstöd inom samverkan och ledning som finns framtagna behöver ses över parallellt.

Det framtida arbetet med Gemensamma grunder 2.0 behöver ske tillsammans med aktörerna utifrån en helhetssyn och erfarenheter av från den pågående pandemihanteringen tillvaratas, för att utveckla, forma och förstärka den gemensamma krishanteringsförmågan från nu och framåt.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vill tacka de aktörer som deltog och svarade på enkäten.

Har du frågor så maila gärna; gemensammagrunder@msb.se

Åter igen, Stort Tack för ER medverkan!

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap